

A NITÖNSI TÜMÖ GĀN

I Teofilusı a n gān dőc 'lō pō, n seb a ala a jaa a Yesu na dőc piel maal tī na wō wiil a nibe. **II** Yesu tu naa a Nāaŋmın Sıe pō na wō wiil a nitönsi bala wōn ir le ban na ire tī a Nāaŋmın de wō don a saaju. **III** A wō dçoye difu puor, wō wiil wō māe kō a nibe banyāna, ka a chaar ba nie ika wō ir naa na wō i vor. A ber ljetaayi daar le wō wa dūu ba, na wō 'yer a Nāaŋmın nāalōu 'yer.

IV Wōn wa lōon ba ka ba 'mataa dire, ka wō kpäkpāan ba nī a 'yer bir nyā, "Yı taa ire wa yire a Jerusalem ε, yı cheles a kofu 'lō a n Sāa na pōl ka n 'yer kō yı. **V** Jōon 'lō, kō le wō de son a nibe, tiche yin 'lō, a kō le kor ε, Nāaŋmın na so yı naa nī a wō Sıe."

VI Ba le wa lōon naa a Yesu go, na ba suur wō, "Sı Soro, a sōc nyāna pō le fun l̄eb a Isıral nāalōu kō ba bū?" **VII** A wō 'yer kō ba, "A ba i yı 'yer ε, ika yı bōc a sōc bū a bıbir a Sāa na bin a wō kpēc pō ε. **VIII** Tiche yin nyen kpēc a Nāaŋmın Sıe wa wa a yı sē, ka yı i a n dāasie dēme, a Jerusalem, nī a Judiya paal wō jaa, nī a Samariya paal tī tān a wer t̄efu jie." **IX** A anyāna le wō 'yer baar tī duoro a saaju a le ne a ba nıbiru ka a julōjuur tī pōc wō.

X Ka ba chene dōl kaara a saaju a le ne wōn duoro, be le a dçor ayi na su fuu p̄iel wa dūu ba a le ne ara a ba sē. **XI** Na ba suur ba, "Galilee dçor, bāa le so a yı kaara a saaju a le mō? A Yesu

nyāna nī wō ju yīn nyē na duoro a saaju, na līeb a le ne nī wō ju wa, nītāa a le ne yīn nyē wōn duoro a saaju.”

XII A ba yi a tōo ban buolō a Olive Tūr Tōo līeb kul a Jerusalem na ba jāan a tēe ε, a fōn tōo chen a Pēnfū Bībir Daar. **XIII** Ban wa ta, ba don a bōopīe pō, be le ba dōo lōo taa. Ka a bala na dōo be be le Pita, Jōon, Jemesi nī Andiru. Filip, Tomasi, Batolomi nī Matiu nī Alfayasi bidaba Jemesi nī Simon na mōo nībir nī a wō wer yele, nī a Jemesi bidaba Judas. **XIV** A banyāna ba jaa le lōo taa nī nebō'yen suorō a Nāanjmīn, ka a pōbo bamiñe pōo ba ka a Yesu yeeer nī a wō ma Mēer mī be be.

XV Bībir āsūo le a wō poturbo wa lōo taa na ba i nībe kōbaa dōo lījer. Ka Pita ir ara a ba pō **XVI** tī 'yer, “Yeeer, a sēe naa ka sīn maal a le a Nāanjmīn Sīs na dōo tu a Nāa David nee pō, a wō 'yer na wō sēb bin a kōr jaa nītāa le a Judas nyā na dōo de a nībe nie a ba wa nyōo a Yesu. **XVII** Wō dōo i a sī āsūo na wō pōo sī a tōmō nyā pō.”

XVIII Judas putuyar wōn nyē le ika wō dān wer, be le wō chōr ju pur ka a nyaba a jaa yi. **XIX** Nūre jaa na be ka a Jerusalem le wō a 'yer nyā na ba buolō a jie a ba kōkōr pō ika, Akeldama. A par le, Jāi Wer.

XX Ka a Pita 'yer, “Nītō le a Nāa David sēb a wō yiel gān pō, ‘A wō jie wō līeb dālpōo, ka a nūre jaa taa kpīere be ε,’ (*Yiel Gān 69:25*) ka, ‘A nūre āsūo, wō de a wō jie.’ (*Yiel Gān 109:8*)

XXI “A le jūu, nīyuo le sīn ir ka a nīnyūne i a 'lō na dōo pōo sī 'mataa yōorō nī a Yesu. **XXII** Piel a

Jōon Nāaŋmīn kōč sofu sōč wa tān a sōč nyā a Yesu na yi a sī sē do a saaju. A nūre 'lō le na pōč sī dire a wō kū pō irfō dāasīe."

XXIII Be le ba tīer 'yōč nūbe ayi. Josefu ban bōčlo Basabası na ba le bōčlo wō Justusı nī Matiyası.

XXIV Na ba pāa soorō Nāaŋmīn 'yere, "Sī Soro, fōo le bōč nūre jaa pōtīer, wiil sī a nūbe ayi banyāna āsūč fun na ir. **XXV** Ka wōn de a nītōnsī tōmō jie a Judas na bar, tī chen a jie wōn pō." **XXVI** A ba pāa gba gbām ka a gbābie tī ir Matiyası a wō pōč a nītōnsī pie nī bō'yen pō.

II

I A Pentikosı na wa ta, ba jaa ben a jibō'yen.

II Ajienaa le ka a damfō na kaara fika sēsēkpēč na furo yi a saaju wa sēe a die 'lō pō ban jāne.

III Be le ba nyē būu 'lūraa na nūmara jaa pōrpōr dōčlo āsūč jaa bō'yen 'yenī. **IV** Ka ba jaa sēen a Nāaŋmīn Sīe na ba piel 'yere kōkoyor le a Sīe na kū ba.

V A Juu nūbe na joro a Nāaŋmīn dābāe na ba yi a tēn tēn wa kpiere a be a Jerusalēm. **VI** Ban wa wō a gōmō nyā, a nūyōč ba nyāna ba jaa wa lōč taa na ba i chīcham, bojūu āsūč ma wōn ban 'yere a wō kōkōr. **VII** Ka a i yel dūu naa, na a 'maa ba jaa nēe ka ba sōrō taa, "A ba i Galilee dēme le a banyāna na 'yere ε? **VIII** Tī nūmīne a i ka a sī āsūč jaa wōnō ban 'yere nī a sī kōkōe? **IX** Parti dēme, Mede dēme, nī a Elam dēme. Bamīne mī yīn Mesopotamiya, Judiya, Kapadosiya nī Pontus nī Asiya. **X** Ka bamīne mī yi Fūrguya, nī Pamfiliya, nī Ijipitī, nī a Libiya dēme na gbor a Sirenī wer nī a sāanba na yi a Worom, **XI** a Juu nūbe māe nī

a bala na l̄eb a Juu n̄ibe, bamine yin Kirete n̄i a Arabiya d̄eme. S̄i wõn ban de a s̄i m̄ae k̄k̄or 'yere n̄i a Nääjmin tõberē wõn tõ."

XII Ka a anyāna s̄ob ba n̄ibir ka ba neer 'maa a ba s̄ur̄o taa, "A anyāna par n̄i bo?" **XIII** Tiche ka a bamine kpere 'yere, "Dāa le maal ba a le ne."

XIV Ka a Pita n̄i a Pie N̄i Bõ'yen pāa ir ara ka w̄ 'yer kpēo jaa k̄u a n̄ibe, "Juu n̄ibe n̄i n̄ire jaa na kpere ka a Jerusalem, ȳi v̄e ka n̄ wiil ȳi a par. Ȳi chelē a le in na 'yer. **XV** A n̄ibe banyāna ba nyū dāa ε, n̄itāa a le yin tier ε, a chene na i bibi'maar. **XVI** Nitõnõ le a Nääjmin 'ye'yere Jōel d̄ōc 'yer, **XVII** 'Nääjmin 'yer ika a ber baaraa daa, w̄on kpaaraa a w̄ S̄ie 'yōo a n̄ibe ba jaa. Ka a ȳi dabil n̄i a p̄obil 'yere a 'yersi ala a Nääjmin na k̄u ba, ka a ȳi dabil nyere nyefosi, ka a ȳi danyōn m̄i jāna jānsi. **XVIII** A bala gba na i a n̄ gbägbadçor n̄i a p̄ob̄o, ba jaa p̄o le in kpaar a n̄ S̄ie 'yōo ba a ber ala p̄o, ka ba 'yere a n̄ 'yer. **XIX** In wiil ban yelfersi na yi saaju ka a jānsi m̄i be ka a t̄ee, jāi, būu n̄i juor na den jie w̄u jaa. **XX** Ka a m̄otõc l̄eb l̄ii ka a ñmera m̄i l̄eb jāi kaar tiche ka a s̄i Soro b̄ibir 'l̄on na chaar pāa wa. **XXI** Be le n̄ire jaa na pāa bucl̄o a s̄i Soro yuor na nyen faafu.' *(Jōel 2:28-32)*

XXII "Isural n̄ibe ȳi chelē ka, A Yesu nyā na yi a Najaretü 'lo le a Nääjmin ir k̄u ȳi, na w̄ de w̄ tõn a ne'maa tõmõ, n̄i tõfersi, n̄i jānsi tõmõ a ȳi p̄o, ka ȳi m̄ae bõon. **XXIII** Ba nyōon a daba nyāna 'yōo a ȳi nuur p̄o n̄itāa le a Nääjmin na d̄ōc tu a w̄ b̄ofu n̄i a w̄ b̄ofu p̄o, de nie 'yer bin, ka a putudēme s̄õu ȳi ka ȳi kpa w̄ a daa ju a w̄ kpi.

XXIV Tiche ka a Nāaŋmīn sāi wu a kūu pō, na wu faa wu a kūu wōm pō, bojūu a kūu ba tara kpēc na nyōc wu taa le ε.

XXV “A Nāa David dōc 'yer a wu 'yer, ‘Bibir jaa le n nyere a n Soro, bojūu wu ben a n nūsōc jie, n kō wa lōc gber ε. **XXVI** Ala le so ka n puo pēl ka n jālbir chile, ka a n āgān mī tara tīer tōfū jie. **XXVII** Bojūu fu kō wa bar ma be a yaa pō ε, bū ka fu bar a fu Cheche Sūo 'lō ka wu pōc ε. **XXVIII** Fu wiil man a nyevor sōr, fun vēn ka nōc kpe ma a fu niem.’ *(Yiel Gān 16:8-11)*

XXIX “N yeeε, n 'yer chāa pō ku yī ika a sī sāakpā David kpi naa a ba ūu, a wu yaa le anyāna na be ka dīna. **XXX** Tiche wu dōc 'yer a le a Nāaŋmīn na tūr nee ku wu ika, wun vē naa ka 'lō David yōc jāne a wu nāa dakōc ju. **XXXI** David den nie nyē a le na be a wu niem, ala le so ka wu 'yer a Kūrisito kūu pō irfū 'yer, na wu 'yer ika wu kō gā be a yaa pō ε, bū ka a wu āgān pōc ε.

XXXII “Nāaŋmīn sāi naa a Yesu nyāna ka wu ir i vor, sūn le i a anyāna a jaa dāasīε dēme. **XXXIII** ‘Lō le wu 'mōc don bin a wu nūsōc jie, ka a Sāa ku a Yesu a wu Sīε 'lō wun tūr a nee ku wu. A Sīε nyā le wu kpaar 'yōc sī ka yī nyē tī be wōnō. **XXXIV** David ba dōc do a saaju ε, tī wu 'yer naa, ‘A Soro 'yer ku a n Soro, “Jāne a n nūsōc jie, **XXXV** ka n wa de a fu dōdēme ka ba i a fu gbeε dōclfū jie.”’ *(Yiel Gān 110:1)*

XXXVI “A le jūu, vē ka a Isūral nībe ba jaa bōc sūre jaa ika Nāaŋmīn maal naa Yesu nyā yīn kpa a daa ju ka wu i a sī Soro nī a Nī-iraa.”

XXXVII A nibe na wō a nītō, ka a njmara ba a nyān, ka ba suor a Pita nī a nītōnsi, "N yεer, njmīne sūn i?" **XXXVIII** Ka a Pita 'yer ku ba, "Yi līeb a yi tīer, ka ba de a Yesu yuor son yi a Nāaŋmīn kōč, ka a yi yelbier baar. Ka a Nāaŋmīn ku yi a wo Sīe. **XXXIX** Yūn nī a yi bibiir le a Nāaŋmīn tur a wō nēe ku, yūn nī a bala ba jaa na be a tēer, nī a bala ba jaa a sī Soro Nāaŋmīn na wa buoł." **XL** Pita den 'yer yōo kpāan ba, na wō kpākpāan ba 'yεre, "Yi faa yi māe yin a dīna nīfīlefīlesi pō."

XLI Ka a bala na sōc de a wō 'yεr, ba so naa a Nāaŋmīn kōč, ka nibe tur ata (3,000) puo ba a daař lōnō. **XLII** Ba den ba māe ku a nītōnsi wiilfu, na ba tara nebō'yen lōč dire, na ba lōč puoro a Nāaŋmīn. **XLIII** Dābāe kpēn nīre jaa a le ban nyε ka a nītōnsi tō a tōfersi nī a ne'maa tōmō. **XLIV** A bala na sōc de, ba jaa lōn taa jibō'yen na ba sōnō taa. **XLV** Na ba daara a ba bōtarsı na ba ma pō ir ku taa le jaa āsūc na buorō. **XLVI** Bībir jaa le ba ma lōnō taa be a Nāaŋmīn puorfō yir bechaar pō, na ba yuorō taa yie njmara a paanōč dire nī pupel nī potīer bō'yen. **XLVII** Ba pεere naa Nāaŋmīn ka a nibe ba jaa mī ara a ba puor. A sī Soro ma vē naa ka a bala na nyε faafō, puo ba bībir jaa.

III

I Bībir āsūc Pita nī Jōon duoro naa a Nāaŋmīn puorfō yir kpēe pō, a puorfō jie mōtōč na gor. **II** Ka a daba ban lōč dōčen a wō gber, a ba ma tuo wō ti bin a be a Nāaŋmīn puorfō yir dōdōr nēe 'lō ban buołō, Vīla. Be le ba ma tuo wō ti

bin bibrir jaa a wu ma suorō a bala na kpierē a Nāaŋmīn yir bēchaar pō libie.

III Wōn wa nyē a Pita nī a Jōon na kpierē, a wu suorō ba a libir. **IV** Ka a Pita nī a Jōon kaara wo a le a tāi, ka a Pita wa 'yer, "Kaara sī." **V** Ka a daba tō fur a nibir a le chir chir chir 'yō ba tīerē ika wōn nyen bon. **VI** A Pita pāa 'yer, "N ba tara libir bū, selma kōrō fū ε, tīchē a 'lō īn tara le īn kū fū. Yesu Kırıṣito na yi a Najareti yuor pō, ir chiine." **VII** Tī na wu nyōc a daba nūsūc sōu wu ka wu ir ka a ī a gbepelē nī a nakōtīe kpēmē naa. **VIII** Ka a daba cō chōr a gbeε na wu piel chiine, na wu pāa tu ba kpēn be a Nāaŋmīn puorfō yir bēchaar pō. Be le wu tī cōrc yuorō na wu peere a Nāaŋmīn.

IX A nībe ba jaa na wa nyē wu, a le wōn chiine pēere a Nāaŋmīn, **X** ba bōc wu naa an ī 'lō le ma jāne suorō libie be a Nāaŋmīn puorfō yir dōdōr 'lō ban buolō a, Vila. Ka a ī ba chīcham naa 'maa ba nēe a le na ī.

XI An ī a daba chēne na pōc a Pita nī a Jōon ka a nībe neer 'maa a ba jo wa titaa a be ban buolō a Solomon Bechaar po.

XII Pita na nyē a le ka wu 'yer kū a nībe, "Isīral dōor wōi, bāa le so ka a neer 'maa yi a le mō? Bāa le yi fur a nibir 'yōc sī fūka sūn māe kpēc bū sūn māe maal vīla le sī maal a daba nyā ka wu chiine? **XIII** A Nāaŋmīn nyā na ī a Abraham, Isaakī nī a Jekōb Nāaŋmīn nī a sī sāakpāmīne Nāaŋmīn le 'yōc a wu tōtōnō Yesu yuor. Yīn le nyōc wu tī ika ba kū wu, ka a Pilate ḥme nyāa na bar wu tī yi 'yer ika yaa bōc wu ε. **XIV** Yī 'yer naa ika yaa bōc a chēche suō nī a yelmāe suō ε,

tı na yi suor ka ba yuo a nıkvrō ku yi. **XV** Yın le ku a nyevor suɔ, tiche ka a Nāaŋmın sãi wu a kūn pɔ. Sın le nyε anyāna nı nıbir. **XVI** A daba nyāna nı a sın na 'mataa sɔɔ a Yesu le sa a daba nyāna baal yın nyε na yi bɔɔ, sıre jaa sın sɔɔ de a Yesu yuor le wu sa, a daba nyāna yın ben nyε.

XVII "Põpāanyā, yeer, n bɔɔ naa ıka ba bɔɔ fu le vɛ ka yi tɔ a le ne a yi nıbere na dɔɔ tɔ. **XVIII** Tiche Nāaŋmın ı naa a le wun dɔɔ vɛ ka a wu 'ye'yerbe 'yer ıka, a wu Ni-iraa na din dɔɔyε. **XIX** Yı pāa lıeb a yi tıer, na yi lıeb wa a Nāaŋmın sɛ, ka wu fiel a yi yeldεbe bar. A ãkpẽo paalaa yın na nyε na yin a sı Soro sɛ, **XX** ka wu gba na tɔ a Yesu Kırısto 'lo wun dɔɔ ir bin ku yi. **XXI** Wun chene na jānε be a saaju, tı tān a sɔɔ 'lo Nāaŋmın na 'mataa a bonsı a jaa nıtāa le wun tır a nee a kɔr jaa tu, a wu 'ye'yerbe chechesı sɛ. **XXII** Bojūu Mosesı dɔɔ 'yer, 'A Soro Nāaŋmın na ir 'ye'yerε a n kaar ka wu ı a yi māe nıre, a yi chelε a ala a jaa wun na 'yerε kvrɔ yi. **XXIII** Tsuɔ jaa ba wa chelε a le wun na 'yerε ε, ban ir wu nūu bar a wu nıbe pɔ.'

(Mosesı Gāma Na Tu Anuu 18:15, 18, 19)

XXIV "Sıre jaa, a Nāaŋmın 'ye'yerbe ba jaa na yi a Samuwel sɔɔ mı 'yer naa a bıbie anyāna 'yer. **XXV** Yın le ı a Nāaŋmın 'ye'yerbe banyāna bibiir nı a netıraa 'lo a Nāaŋmın na tara nı a sı sāamıne. Wu 'yer ku a Abraham, 'An tu naa a fu yon pɔ, ka a nıbe ba jaa na be ka a tēe na nyε sɔɔfɔ.'

(A Piełfu

Gān 22:18) XXVI Nāaŋmın na wa ir a wu tɔtɔnɔ, yın sɛ le wu de nie tɔ wu ka wu tı sɔɔ yi na wu lıeb a yi ăsuɔ jaa yin a wu putusɔr pɔ."

IV

I A le a Pita nı a Jõon na chene 'yerε nı a nıbe, a Juu nıbe bõorlorbo nı a puorfö yir nıdiere 'matāan a Saduseemine wan a ba s̄. **II** Ba wa nyen suur, bojūu ba wile naa a nıbe ika Yesu jūu nıre jaa na ir naa kūu p̄o. **III** Be le ba nyōc a Pita nı a Jõon na ba 'yōc ba p̄oofö die p̄o bar ka wer na chaar, bojūu mõtõo mõr baar. **IV** Tiche a bala na wō a le a Pita na 'yer a Yesu 'yer na ba s̄oo de na in dōor tur anūu (5,000).

V A wer na wa chaar, a ba nıdierbe nı a ba nıbere 'matāan a Mosesi nee wiwiilbe lõon taa be a Jerusalem. **VI** Ka Anası na i a Juu nıbe bõorlo nıkpēe nı Kayafası, Jõon nı Aleksanda 'matāan a Juu nıbe bõorlo nıkpēe nıbe bamine. **VII** A ba tı yuo a Pita nı a Jõon waan a ba wa s̄or ba, "Kpēc buor nı yobuor le yi de tõnõ nı a anyäna?"

VIII Ka a Pita na seeen a Nääñmin Sıe 'yer ku ba, "A yin nıdierbe nı a yin nıbere, **IX** ala i yi ben buçl sı dına ika sı wa man a maal vila nyā na v̄e ka a gbere sa. **X** Yı pāa bōc ika yaa, a yin nı nıre jaa na be a Isıral, ika a Yesu Kırısitö nyā na yi a Najareti yuor p̄o, a 'lō yin ku a daa ju, tiche ka a Nääñmin sāi wō a kūu p̄o, ka wō i v̄or, le sa a daba nyāna na ben ara a kana. **XI** Wō i naa 'A kusur 'lō a yin mümierbe na tõr bar, 'lō le wa i a kusur ju.' *(Yiel Gän 118:22)*

XII Fafaara jaa ba le be be ε, bojūu yuor jaa ba le be ka a tēe p̄o, na tõc nıre faa ε."

XIII Ban nyε a le a Pita nı a Jõon na ba joro dābāε ε, tı mı bōon ban ba jān gān chen t̄erε ε, ka ne'maa ba. Ka ba t̄ertõ ban dōc be a Yesu s̄.

XIV Tiche ba mī nyēn a daba 'lō na sa 'mataa ara nī ba, baa le tara 'yer na 'yer ε.

XV Le le ba 'yer ba a ba yi chēchēε, ti ba pāa guoro taa 'yere, **XVI** "Nmūne le sūn i a nūbe banyāna? Nūre jaa na be ka a Jerusalem bōon naa a ne'maa tōmō ban tō a sī kō tōo chiir ε. **XVII** Tiche ala i sūn pōo naa a yele nyāna sōr ka nūre kō le wō naa ε, yī i a sī fuu ba ka ba taa urre wa puor a yuor nyāna kurō nūre jaa ε." **XVIII** Be le ba buol ba a ba kpē ka ba kpākpāan ba ıka, ba taa urre wa 'yere bii wile nī a Yesu yuor go ε.

XIX Tiche ka a Pita nī a Jōon 'yer ku ba, "Yin māe yī pe kaa, a seen Nāaŋmīn sē ka sūn tu a yī nee gar a Nāaŋmīn bii? **XX** Bojūu sūn 'lō kō tōo bar a 'yer sūn nyēn nūbir tū wō 'yerfu ε."

XXI Le le ba vuur ba tū bar ba a ba chen. Baa bōo kpāa buor le ban kpāa ba ε, bojūu a nūbe ba jaa pēere naa Nāaŋmīn a le na i. **XXII** Bojūu a daba nyāna na sa a ne'maa safō nyāna kor gar yuomo lijaayi (40).

XXIII Ban wa bar a Pita nī a Jōon, ba chen a ba taaba sē ti man ala a jaa a bōorlo nūberε nī a nūberε na 'yer ku ba.

XXIV A ba taaba na wō a nūtōnō, ba jaa 'mantaa nī nebō'yen puor Nāaŋmīn na ba 'yere, "Tōoñō Sūo, fōo le maal a saaju nī a tēe nī a man kpēε nī bon jaa na be a pō. **XXV** Fōo le dōo vē ka a fu Sīs haa a fu gbāgbāa na i a sī sāa David nee ka wō 'yer, 'Bo le so ka a paalsi nye suur, ka a nūbe njmara a dōol pōrsi?' **XXVI** A wer nāmīne tōoñō naa gbechile, ka a nūberε mī lōo taa jēere nī a Soro nī a fu Nū-iraa.'

(Yiel Gān 2:1,

2) **XXVII** Sūre jaa le a Herōd nī a Pontius Pilate lōo

taa ní a bala na ba i a Juu níbe ε, ní a Juu níbe a tēe nyāna pō, na ba jeb a fu tõtõchechε Yesu, a 'lō fūn ir. **XXVIII** Ba maaal naa a le fūn kaa ir na i a fu pötier, ní a fu kpēč, ní a fu bōfu fūn dōc de nie chōor tī a wa i.

XXIX "Põpāanyā sī Soro, kaa le ban fuu sī, tī na fu sōu a fu gbägbaar a sī muol a fu 'yer nī 'lafu. **XXX** Tur a fu nūu sāan baalsī, na fu tō ne'maa tõmō nī a fu tõtõchechε Yesu yuor."

XXXI Ban wa puor baar, a jie 'lō ban lōo taa damaa. Ka ba jaa sēen a Nāaŋmīn Sīε, na ba 'yerε a Nāaŋmīn 'yer nī 'lafu.

XXXII Ka a bala na sōo de, ba jaa tara na tīer bō'yen nī nyābō'yen. Isōo jaa maa 'yer ika a wō bonsī i naa a 'lō tēe bon ε, ba ma pōn bon jaa ban tara. **XXXIII** A nítōnsī den kpēč mana nī a sī Soro Yesu kūu pō irfu 'yer, ka a Nāaŋmīn wāefu be a ba jaa sē. **XXXIV** Ba ãsōo jaa ba dōc faa bon ε, sōo jaa le a bala na tara por nī yie ma da na ba ma waan a libie, **XXXV** wa bin a nítōnsī sē, ka ba ma pō ir ko ãsōo jaa le an sēen wō.

XXXVI Josefu na yi Sipurusī na wō i a Levi bal nūre, kaa a nítōnsī buolō wō Banabası. A par le nūre na 'yōonō ākpāen. **XXXVII** Wō dān a wō puo, na wō de a libie waan wa bin a nítōnsī sē.

V

I Ka a daba ãsōo na be be di Ananias ka a wō pōc mī di Safira. Ba mī den a ba pobile da. **II** Wō ir naa libie amīne bin ka a pōc bōon, tiche na wō chiin a ḥmaa tī bin a nítōnsī sē.

III Ka a Pita suor a Ananias, "Bo le so ka a Satan sēe fu a nyāa a fu ḥmaa jir kara yōo a Nāaŋmīn

Sïε, na fu ir a libie amïne a le foun da a puo bin? **IV** A ba i fõu le so na fu de da ε? Foun wa da baar a ba i fõu le so a libie ε? Bo le i a fu tïer a fo maal a nütõ? Nire ba le fu ñmaa a jir nyã 'yõo ε, tiche Nääñmin le." **V** Ananias na wõ a nütõnõ na wu lo kpi a jie. Ka a dãbãe kpe a bala jaa na wõ naa. **VI** Ka a põlbil ir a ba po 'mõo a kũu lü tuo yin ti ūu.

VII An wa kor bälää ka a wu po mì wa bõn dõõl ba bõõ a le na i ε, **VIII** ka a Pita suor a poõ, "A libie a jaa le a anyäna a fõu ni a Ananias na da a puo nyε o? 'Yer ku ma." A wu 'yer, "Jõ, le le." **IX** A Pita 'yer ku wu, "Nmïne le a i a yi guor taa ika yi beer a si Soro Sïε kaa? Nyε a nibe bala a dõdõr nee bala le tuo a fu sïre yin ti ūu, ba min tuo foun yin." **X** Ajienaa ka a i wu mì lon kpi be a Pita niem. A põlbil bala na ben wa kpe nyε ka a i wu kpi naa, ka ba tuo wu yin ti ūu lan a sïre.

XI Ka a dãbãe kpe a pupuorbiir ba jaa ni nire jaa na wõ naa.

XII A nütõnsi tõn ne'maa tõ yõo a nibe sõõ. Ka a bala na sõõ de, ba jaa tara na nebõ'yen ma lõõ taa a be a Solomon Bechaar po. **XIII** Nire jaa kpire ba naa, ti ãsuõ jaa maa 'la lõõn ba ε. **XIV** Tiche nüüc jaa chene na waara, ka dõõr ni poõba na sõõ de a si Soro puõro 'yõõnõ. **XV** A le vë naa ka a nibe yin a ba baalsi ti gaal ba a gador ju ni a sõn po a sõr kõkoor chele ni a Pita, ika 'lõ wa tala a wu gäägiel wu po ba. **XVI** Niyõõ yin a tõbil ala na jilõ a Jerusalem waan a ba baalsi wa lõõn 'matäan a bala a sõdebe na tara, ka ba jaa sa.

XVII Ka a nyuur kpe a Juu nibe böörlo níkpré ñ a wu taaba bala na puõ a Saduseemine gbul po.

XVIII A ba nyōor a nītōnsi 'yēc pōcfu die pō bar.
XIX Tīche a tāsōo a sī Soro tō naa a wō malaka ka
 wo wa yuo a pōcfu die pān na wō tōo ba yin **XX** tī
 'yer, "Yī chen a Nāanjmūn puorfū yir bēchaar pō
 na yī tī 'yer a nyevor paalaa nyā 'yer ku a nībe."

XXI A wer na wa chaar ba kpēn be a Nāanjmūn
 puorfū yir bēchaar pō, nītāa lē a malaka na 'yer
 ba tī piel wile a nībe. A Juu nībe bōorlo nīkpēs
 nī a wō taaba mī wa lōon taa na ba buol a Juu
 nībe nīdierbe ba jaa lōo taa na ba na guor a 'yer,
 na ba pāa tō ika ba chen a pōcfu die pō tī yuo
 a nītōnsi waan. **XXII** Tīche ban wa tī ta a pōcfu
 die pō baa nyē nīre jaa ε. A ba līeb chen tī mana
 kōrō ba, **XXIII** "Sī chen tī nyē a pōcfu die dōdōr
 na chēne kpāl, ka a nīre 'lō na ara gu chēne ara
 a dōdōr nēε, tīche sīn wa yuo a pān nīre jaa ba
 be be a die pō ε." **XXIV** Ban wa wō a nyāna ban
 man ka a Nāanjmūn puorfū yir guguro nīkpēs nī
 a Juu nībe bōorlo nāmīne ka a i ba chīcham, a
 ba baala baa bōo len na i ε.

XXV Ka a nīre āsūo wa 'yer ku ba, "Yī nyē a nībe
 bala yīn nyōor pōo, ba ben be a Nāanjmūn puorfū
 yir bēchaar pō wile a nībe." **XXVI** Ka a Nāanjmūn
 puorfū yir guguro nīkpēs tara a wō tōtōnbō chiin
 tī tara a nītōnsi jaa jom waan. Baa tī fīr ba ε,
 bojūu ba joro na dābāe ika a nībe na lōb ban nī
 kūsībe.

XXVII Ban wa waan ba, ba vēn ka ba ara a nīberē
 niem, ka a Juu nībe bōorlo nīkpēs na svōr ba
 'yer, **XXVIII** "Saa kpākpāan yī jaa 'yer ika, yī taa
 lē ire wa pōrō a yuor nyāna wile nī nīre jaa
 go ε? Tīche a yī chēne tōr tī sēe a Jerusalem
 nī a yī wiilfū nyāna, na yī buorō ika yī de a

daba nyāna jāi yele dōol sī.” **XXIX** Ka a Pita nī a nītōnsi bala na che 'yer, “Sīn tun Nāaṇmīn nee gar nīsaal. **XXX** A sī sāakpāmīne Nāaṇmīn le sāi a Yesu a kūu pō, a 'lō yūn yōol a daa ju ka wo kpi. **XXXI** Nāaṇmīn 'mōo wōn don bin be a wō nūsōo jie, ka wo i Nāa nī Fafaara ika wo ko a Isūral nībe sōr ka ba līeb ba tīer, na ba nyē vē kufu. **XXXII** Sīn le i a anyāna dāasie dēme nī a Nāaṇmīn Sīe 'lō wōn de ku a bala na tu a wō nee.” **XXXIII** Ban wa wō a anyāna, ba suur ir naa ka ba bōorō a ba kufu.

XXXIV Tīche ka a Farasee āsōo ban bōolō Gamaliel na i a Mosesi Neē wiwile, nīre jaa 'yōonō wō naa, ka wō ir ara a nīdierbe pō tī 'yer ika, ba vē ka a dōor bala yi yōo bālāa. **XXXV** Tī na wō pāa 'yer ko ba, “Isūral dōor, yī bōonō sō a le yūn bōorō ika yi maal a nībe banyāna. **XXXVI** Sōo kōo le a Tiudasī dōo ir 'yer gādaa 'yer ika nīkpēe le wō i ka a dōor kōor anaar (400) ir turo wō. Ba ko wō naa ka a nībe bala yēyel ka a jaa i pōro. **XXXVII** Ala puor le ka a Judas na yi a Galilee a nībe sōrfu yuon ir nīyōo ka ba turo wō. Ba mī ko wō naa ka a bala jaa na turo wō mī būbur. **XXXVIII** A le jūu, maa na 'yer yi naa ika yi ir nūu, tīche a nībe ba nyā bar. Yī bar ba a ba chiine. Ala i a le ban maala in nīre le bin an in pōro. **XXXIX** Tīche ala i Nāaṇmīn sē le a yi, yaa be jaa na wa tōo ḥmaa a nībe banyāna sōr ε, yūn wa bōon naa ka a i Nāaṇmīn māe le yi jeere nī.” **XL** A nīberē tu naa a le a Gamaliel na 'yer, tī na ba bōol a nītōnsi fōb ba tī kpākpāan ba ika ba taa le ure wa 'yere 'yer pōro nī a Yesu yuor go ε, tī bar ba a ba chen.

XLI A nītōnsi na wa yi a nīberē banyāna niem,

ba chile naa, bojūu ba seen naa a docyue nī a vā difū a Yesu yuor jūu. [XLII](#) Bibir jaa le ba ma be a be a Nāaŋmīn puorfū yir bēchaar pō wile a nibe na ba mī yuorō a yie ba gala ε, na ba wile a nibe tī 'yere a 'yere nōč ika a Yesu le ı a Ni-iraa.

VI

[I](#) A ber ala pō, a poturbo na waara puorō a bala ban dōč a paal yuo pō, ka baa tuorō 'yere a Juu kōkōr ε, hūhūnō na 'yōčōnō a bala na ı a Juu nibe, bojūu a ba pōčōe maa nyē a bibr jaa bōdiir ban ma pō ε.

[II](#) Be le a nītōnsi pie nī ayi bučl a poturbo ba jaa lōč taa wa 'yere, "A ba tara sōr ka sūn bar a Nāaŋmīn 'yer 'yerfū tī pōnō bōdiir ε. [III](#) A le jūu yere, yi kaa a yi po na yi ir dōč ayopōi, bala yin bōč ka ba seen a Nāaŋmīn Sīe tī mī tara yē, ka sūn de a tōmō nyā ku ba. [IV](#) Tiche a sūn 'lō mōč nībir nī a Nāaŋmīn suorfu nī a wō 'yere."

[V](#) A 'yere nyā pēl ba jaa na duo a be pōč, ka ba ir a nibe banyāna. Sīteven a Nāaŋmīn Sīe na seē ka wō mī tara sōčfu, nī Filip, nī Porokorusi, nī Nūkanor, nī Tīmon, nī Pamenasi, nī Nikolası na yi Antiok na wō līeb kpe a Juu nibe puorfū pō. [VI](#) A nibe banyāna le ba ir waan a nītōnsi sē, ka ba dōčl ba nuur suor Nāaŋmīn ku ba.

[VII](#) Ka a Nāaŋmīn 'yer yaar, ka a poturbo mī na be a Jerusalem puorō 'yōčōnō. A Juu nibe bōčrlorbo yōč jie mī sōčn de a 'yere.

[VIII](#) Nāaŋmīn wāefū ben a Sīteven sē ka wō tara kpēč tōnō nī a ne'maa tōyōč a nibe sē.

[IX](#) A nibe bamīne na yi a ba lōčfu jie a ba bučl ba, Māč Sorbo, nī a Juu nibe bamīne na

yi a Sireni nı a Aleksandiriya, ka bamıne mı yi a Sılısiya nı Asiya. A nıbe banyăna le piel a nechire na ba chire nı a Sıteven. **X** Tiche baa tɔɔrc wu ε, a yē 'lɔ a Nāaŋmın Sıe na ku wu a wu 'yerε nı.

XI A ba pāa sool tō nıbe bamıne ka ba ɳmaa jir 'yer ıka, "Sın le wō a Sıteven na fere 'yerε 'yerdeer 'yōɔnō a Mosesı nı a Nāaŋmın."

XII Tı tɔ a nıbe nı a nıberε nı a Mosesı nee wiwilbe 'yōɔ ka ba nyɔɔ a Sıteven chiin a ba 'yer tɔɔrbə s̄. **XIII** Be le ba waan jir ɳmarba ka ba wa 'yer, "A daba nyāna ba gala 'yer dəbe won 'yerε 'yōɔnō a Nāaŋmın puorfū yir cheche nyāna ε, nı a Mosesı nee won bin ε. **XIV** Sın māe le wō won 'yer ıka a Yesu na yi a Najareti na ɳmer a jie nyāna, tı na wu lıeb a binfo ala a Mosesı na dōɔ bin ku sı."

XV Ka a bala jaa na jānε a be a 'yer tɔɔrfū jie, kāan a Sıteven nie ka wo kaara fika a malaka nie.

VII

I Be le ka a Juu nıbe bɔɔrlo nıkp̄eε suor wu, "Sıre le a anyāna ban 'yer bıı?" **II** Ka a Sıteven haa 'yer, "Yeer nı sāamıne, yi chele. A Nāaŋmın tıır suɔ dōɔ yi a sı sāa Abraham le won dōɔ chenε be a Mesopotamiya wer pɔ sere tı wa chen a Haran. **III** A Nāaŋmın 'yer ku wu, 'Yi a fū tēe na fū bar a fū nıbe tı na fū chen wer yuo pɔ in na wiil fū.' **(A Pielfū Gān 12:1)**

IV "A wu yi a Chaldea wer pɔ na wu chen tı jānε a Haran wer pɔ. A wu sāa na wa kpi baar le a Nāaŋmın waan wu a kana yın ben kpiere.

V Nääñmin ba ku wu bon jaa a kana ε, waa ku wu jibile jaa gba ε, bii gber nefu jie ε. Tiche Nääñmin tır nee ku wu ika 'lo nı a wu yon le na so a jie, ti waa tara bie gba ε. **VI** Nitõ le a Nääñmin 'yer ko a Abraham, 'A fu yon na i naa säänba paal sään po, na ba i gbägbaar ka ba ge ba yuom kɔɔr anaar (400). **VII** Tiche Nääñmin 'yer naa, ika won yaa naa a sän a paal 'lo na maal ba a gbägbaar. A anyā puor le ban wa puor ma a jie nyāna.' **(A)**

Pielfu Gän 15:13, 14) VIII Nääñmin tır nee ku a Abraham a yuor ɳmaafu yele. Abraham na wa dɔɔ a Isaakı, wu ɳmaa won a yuor a ber anuin daar. Ka a Isaakı mi dɔɔ a Jekɔb, ka a Jekɔb mi dɔɔ a sı sääamine pie nı ayi.

IX "A sı sääamine banyāna na tara nı a ba yebile Josefı nı nyuur jūu, na ba nyɔɔ wu da ku a Ijipitı dēme. Tiche ka a Nääñmin be a wu s̄e. **X** Na wu faa wu yin a wu wōm a jaa po. Wu ku naa a Josefı ȳe na wu s̄o wu a wu nyε 'yɔɔfu a Faaro na i a Ijipitı nää niem, na wu maal wu ka wu i a Ijipitı nı a nää jie wu jaa nıkp̄eε.

XI "Ka a kɔ lo Ijipitı nı a Kanaan wer wu jaa waan dɔɔyε, ka a sı sääamine ba nyere bɔdiir ε. **XII** Jekɔb na wa wō ika bɔdiir ben a be Ijipitı, wu tõn a sı sääamine ka ba chen. **XIII** A gbeε ayi suɔ ban chen le a Josefı wiil a wu mae ku ba, ka a Faaro mi paa bɔɔ a Josefı yir nıbe. **XIV** A anyā puor le a Josefı tõ buɔl a wu sää Jekɔb nı a wu yir dēme, a ba jaa i nıbe ljuata nı pie nı anuu (75). **XV** Jekɔb chen a be a Ijipitı nı a sı sääamine be le ba jaa ti kpi. **XVI** Ba tuo naa a ba āgāma

waan a Sekem wa ūu ba a yaa 'lō pō a Abraham na da a Hamor bibiir sē a be a Sekem.

XVII "A sōo na wa gbōr ka a Nāaŋmūn na maal a le wōn tūr a nēs kū a Abraham, a sī nūbe na be a Ijipitū dōon paal. **XVIII** Ala le ka a nāyuo wa di na wō kaara a Ijipitū na waa bōc a Josefu yele ε. **XIX** Wō maal naa a sī nūbe putuyele na wō ge ba, na wō ma fir a pōc pōur ka bala wa dōc bipile ba lōb ba 'yōo a kōc pō a ba kpi. **(A Yifū Gān 1:22)**

XX "A sōo nyāna le ba dōc a Mosesi, ka wō i bivila a Nāaŋmūn niem. A ba guol wō ḥmersi ata be a wō sāa yir. **XXI** Ban wa yin wō tū bar a yōo, Faaro bipōo de wōn guol ka wō i a wō māe bidaba. **XXII** Ba jān naa Mosesi a Ijipitū tēe yē a jaa, ka wō kpēme a wō 'yer nī a wō tōmō pō.

XXIII "A le a Mosesi na wa ta yuom lījaayi (40), wō tīer naa a wō yēer Isūral nūbe na wō ika wō chen tū piir ba kaa. **XXIV** Wō tū nyēn a ba āsūo a Ijipitū nūre āsūo na gere ka wō ḥmaa de na wō kū a Ijipitū nūre 'lō. **XXV** Mosesi tīer le ika a wō māe nūbe na bōon naa ika 'lō le a Nāaŋmūn na de faan ba, tīche baa tīerto a le ε. **XXVI** A wer na wa chaar, wō tū nyēn a Isūral nūbe ayi mī na jeere taa. Ka wō 'maal ba tū surō ba, 'Yin yēer nara, bo le so a yi jeere taa?' **XXVII** Tīche a 'lō suō na tōo a wō tō suō daan a Mosesi bar tū suur wō, 'An tō fu ika fu wa kaara sī na fu tōoro a sī 'yer? **XXVIII** Fu bōoro naa ika fu mī kū ma nūtāa le fōn kū a Ijipitū nūre a jāa we?' **(A Yifū Gān 2:14)** **XXIX** Mosesi na wō a 'yer nyāna ka wō jo chen tū kpēre a Midiyān, be le wō be na wō wa dōc dabil ayi.

XXX “Yuom l̄jaayi (40) na wa po, malaka wa l̄eb būu l̄ire t̄ibile p̄o, na w̄u dūu a Mosesi be a m̄öḡō p̄o na gb̄or a Sinai t̄ō par. **XXXI** W̄on wa nyē a le ka a ne'maa w̄o, a w̄o t̄ō gb̄or ika w̄u kaa. Be le w̄o wō a Soro k̄ök̄ör na 'yer, **XXXII** “Maa le ı a fu sāamīne Nāaŋmūn, Abraham, Isaakı n̄i a Jek̄ob Nāaŋmūn.’ Ka a dābāe kpe a Mosesi waa le 'lara na kaa ε. **(A Yifo Gān 3:6)**

XXXIII “Ka a s̄i Soro pāa 'yer ku w̄o, ‘Yaa a fu nafc̄ör bar, a jie f̄un ara ı naa jichech̄e. **XXXIV** N̄yē naa a n̄ n̄ibe be a Ijipit̄ı p̄o ban gere, n̄ wō naa ba h̄övñfu naa suu ika n̄ wa faa ba. Wa, ka n̄ t̄ō fu a be a Ijipit̄ı.’ **(A Yifū Gān 3:5-10)**

XXXV “A Mosesi nyāna n̄i w̄u ju ban t̄or bar t̄i suur w̄o, ‘An le 'yōo fu ika fu kaara s̄i na fu t̄corö a s̄i 'yer?’ ‘L̄o le a Nāaŋmūn māe t̄ō a s̄ōo 'l̄o a malaka na wa dūu w̄o l̄ire a būu a t̄ibile p̄o, ika w̄o t̄i ı a ba n̄ikp̄ēe n̄i a ba fafaara. **XXXVI** ‘L̄o le t̄i de ba nie na w̄u t̄ō t̄ō yōo be a Ijipit̄ı t̄ēe p̄o, n̄i a Man J̄ie par n̄i a m̄öḡō p̄o ban be a yuom l̄jaayi (40). **XXXVII** A Mosesi nyāna n̄i w̄u ju le 'yer ku a Is̄iral n̄ibe ika, ‘Nāaŋmūn na t̄ō naa a 'ye'yere ãsuç a maa kaar ka w̄o yi a yi māe n̄ibe p̄o.’ **XXXVIII** W̄o dōo puç a niyc̄o bala p̄o be a m̄öḡō p̄o, ‘matāan a s̄i sāakp̄ämīne ka a malaka 'yer 'yer ku w̄u be a Sinai T̄ō par na ı nyevor 'yer ka w̄o 'yer ku s̄i.

XXXIX “T̄iche a s̄i sāakp̄ämīne t̄or w̄u naa, na baa tu a w̄u neε ε. Ba t̄or w̄on bar ka a ba t̄ier l̄eb chen be a Ijipit̄ı. **XL** Ba 'yer ku a Aaron, ‘Maal ḥ̄m̄ime ku s̄i ka a ma de s̄i nie, a Mosesi 'l̄ōnō na yin s̄i a Ijipit̄ı saa bōo bo n̄i tara w̄u ε.’ **(A Yifū Gān 32:1)** **XLI** A ba me bot̄ı a daar 'l̄ōnō ka w̄o

nyetääan nele, na ba waan bomo wa lon bõor a jie na ba dãen 'yõõn a ba nüu bõmaalaa nyäna. **XLI** Tõche ka a Nääajmın lïeb puor 'yõõ ba, na wu bar ba ka ba puoro a saaju bomo. Ka anyäna tı tuor a le a Nääajmın 'ye'yerə ãsuv na dõõ seb, wu suur naa, 'A yin Isiral nübe, yin be a mõgõõ po a yuom lijaayi (40) na yi dõõ waan a bõorlo bomo maa le yi wa ku bu? **XLIII** Kai, tı a bõtibe ala yin kaara le a Moloki ni ñmerbir ñmün Arefan, a tõbe anyäna le yi dõõ maal puoro. A le juu, in vë naa ka ba nyõõr yi chiin a Babilon puor ka yi tı kpiere a be.' **(Amosi 5:25-27)**

XLIV "A sì sääkpämíne dõõ maal gãma yir be a mõgõõ po ka a i dääsię, ba maal wu naa nítää le a Nääajmın na man wiil a Mosesi ka wu nyę. **XLV** A gãma yir nyä le a sì sääkpämíne tara ka a Josua de ba a nie ka ba waan, a ba wa faa a wer nyä po a niyor na dõõ kpiere ka a Nääajmın dii ba bar. A gãn yir nyä ben be lëeę tı tän a Nää David sõõ. **XLVI** Nääajmın maal vila ku wu ka wu ika won men yir ku a Jekõb Nääajmın. **XLVII** Tõche Solomon le wa me a yir ku a Nääajmın.

XLVIII "Fõu kaa, a Nääajmın nyä na i a saaju svõ, ba kpiere a yie anyä nübe na me ε. Nítää le a Nääajmın 'ye'yerə ãsuv na dõõ 'yer, **XLIX** 'Saaju le i a maa nakõõ, ka a tõe i a n gbeę dõelfu jie. Ka a sì Soro suur, yir bo to le yin me ku ma? Biu nyine le na i a n põnfu jie? **L** A ba i a maa nüu le maal anyäna a jaa ε?" **(Isaiya 66:1-2)**

LI "Yin nyäkpaen dẽme na i nübe na ba wõnõ 'yer ε, yi kaara a yi sääamine kaar. Yi maa sõõ ku a Nääajmın Sıe sõr ε. **LII** Nääajmın 'ye'yerə jaa ba

be be ka a yi sāamīne ba ge wō ε. Ba gba kū naa bala na de nie muɔl 'yer a Torfu Suɔ 'lo waa 'yer. A pōpāanyā, yin gba le gar 'yōnō wō na yi kū wō. **LIII** Yin le de a Nāaŋmīn nēe wōn kū a malaka a wō wa kū yi ka yi de tōnō nī, tiche a yi tōr bar."

LIV A 'yer nyāna ban wa wō, ka ba suur ir a ba kpar kparaa jur 'yōnō wō. **LV** Tiche a Siteven a Nāaŋmīn Sīe na sēe a wō dōl kaa saaju na wō nyē a Nāaŋmīn tūr, ka a Yesu ara a Nāaŋmīn nūsūc jie. **LVI** Ka wō 'yer, "Yi nyē ka, n nyē naa saaju na yuo ka a Nīsaal Bie ara a Nāaŋmīn nūsūc jie." **LVII** A anyāna ban wō ba pōcōn a tobo tī ḥme chelma na ba tī mīl wō, **LVIII** na ba tōo wō yin a tēe chēchēe tī piel lōorō wō nī kusibē. Ka a bala na di dāasīe yaar a ba fuusi bin pōlbile kōo ban buɔlō Sōol sē. **LIX** Ban lōorō wō a le nē na kū ka wō suɔr Yesu, "N Soro Yesu de a n sāε." **LX** Wō lon gbur dumo tī pāa ḥme chelma 'yer, "N Soro taa iře wa yaara ba sān ε." A anyāna le wō 'yer baar tī ḥmaa vuɔr.

VIII

I A Sōol mī dōcōcō lka ba kū a Siteven. A daar 'lōnō jaa le ba piel gere a Nāaŋmīn puorbo be a Jerusalēm. Ka ba jaa ḥma yaar a bamīne chen Judiya a bamīne mī chen Samariya tiche a nītōnsī tēe be a Jerusalēm. **II** Nībē bamīne na joro a Nāaŋmīn 'mōcōn a Siteven ūn tī na ba kō a kuor. **III** Tiche ka a Sōol mōcōn nībir bur buro a pupuorbiir gbulsī bara, na wō yuɔrō kpīere a yie nyccōrō dōor nī pōbō tī 'yōnō a pōcōfū die pō.

IV A bala na jo ḥma a dēdēme chēne na muɔlō a Nāaŋmīn 'yer jie jaa ban chen. **V** Filip chen

Samariya tēe pō, na wu tī 'yer ika Yesu le a Ni-iraa a be. **VI** A niyōcō na wa wō a le a Filip na 'yer tī mī nyē a ne'maa tōmō wōn tō, a ba yuo toor chele a le won 'yerē. **VII** A sīdebe ala na dōcō pōcōrō a nībe ḥmen chelsi wa yin a nībe pō, ka a gbekūn nī a gbersi yōcō jaa sa. **VIII** Ka a tēe 'lō dēme ba jaa chile.

IX Daba kōo dōcō be be ban buočō Simon na wu ma tōnō tāsōcō tōmō ka a 'maa a Samariya nībe ne, na wu ma wile a wu māe ika nīkpreē le wu i. **X** A nībe ba jaa, a bēre nī a bil ba jaa ma yuon toor chele wu tī 'yerē, "A daba nyā 'lō kpēcō i naa a gādaa suō kpēcō." **XI** Ba turo wu naa bojūu a kor naa wōn tōnō a tāsōcō tōmō ka a 'maa ba ne. **XII** Tīche a le ban wa sōcō de a le a Filip na 'yer a 'yer nōcō nyā na i a Nāaṇmīn nāalōu 'yer, nī a Yesu na i a Ni-iraa yuor, dōcōr nī pōbō ba jaa son a Nāaṇmīn kōo. **XIII** A Simon mī sōcō naa ka ba so wu a Nāaṇmīn kōo a wu turo a Filip yuorō, a ne'maa tōyōcō wōn nyē wōn tō.

XIV A nītōnsi na be a Jerusalēm na wa wō ika a Samariya nībe mī sōcōn de a Nāaṇmīn 'yer, ba tōn Pita nī Jōon a ba sē. **XV** Ban tī ta, ba suor Nāaṇmīn ku a nībe ka ban nyē a Nāaṇmīn Sīe. **XVI** Bojūu Nāaṇmīn Sīe ba kpē ãsūcō jaa sere ε, tīche a Nāaṇmīn kōo le ba so ba, nī a sī Soro Yesu yuor. **XVII** Ka a Pita nī a Jōon pāa dōcōl ba a nuur a ba nyē a Nāaṇmīn Sīe.

XVIII Simon na nyē a le a nītōnsi na dōcōl ba a nūu ka ba nyē a Nāaṇmīn Sīe, a wu de libie ku ba, **XIX** tī 'yer, "Yī mī ku ma a kpēcō nyāna ka maa wa dōcōl nīre jaa a n nūu, a wu mī ma nyē a

Nāaṇmīn Sīe.” **XX** Ka a Pita 'yer ku wu, “Fōu nī a fo libie jaa yi we, bojūu fū tīer īka fōn tōo da a Nāaṇmīn kōfō nī libie. **XXI** Faa tara sōr na lōo tōn sī ε, bojūu a fo nyāna ba tor a Nāaṇmīn sē ε. **XXII** Līeb a fū pututīer nyāna na fū suōr a sī Soro amīne sē won vēn ko fo a fo tīer dēer nyāna fōn tara. **XXIII** N nyēn bōōn fōn i pubier suō ka a yelbier nyōō fo pōō.” **XXIV** A Simon pāā 'yer, “Yī suōr a Nāaṇmīn ku ma ka ala yīn 'yer taa waara a n sē ε.”

XXV A le Pita nī a Jōōn na wa man 'yer a Nāaṇmīn 'yer baar, ba līeb kulo a Jerusalem ba 'yēre naa a 'yer nōō nyāna a tēbil ala na chēel a Samariya.

XXVI Nāaṇmīn malaka 'yer ku a Filip, “Ir suu de a sōr 'lo na yi a mōgōō pō tu a Jerusalem chen a Gaja.” **XXVII** Le le wu ir chiine, na wu tī tuor a Etiyopiya daba āsuō ban maal ka wu ab na wu i nīkpēē kaara a Etiyopiya nāpōō ban bōōlō Kandasī libie. Jerusalem le wu chen tī puor, **XXVIII** na wu līeb kulo jāne a wu wii torko pō na wu kara a Nāaṇmīn 'ye'yēre Isaiya gān.

XXIX Ka a Nāaṇmīn Sīe 'yer a Filip, “Chen tī gbōr a torko par.” **XXX** A Filip jo chen a be a torko par na wu wō a daba na kara a Isaiya gān a wu suōr wu, “Fō bōō naa le par fōn kara ɔ?” **XXXI** Ka a daba 'yer, “Nmīne īn īre wa bōō a par, ka nīre baa wiil ma ε?” Tī na wu bōōl a Filip ka wu do jāne a torko pō.

XXXII A anyāna le a da-abbaa 'lōnō dōō kara a Nāaṇmīn gān pō, “Ba nyōō won chiine fīka per na tī ku, Wō īn jaa gbūl fīka pele ban pōnō a kōōl

na waa haa nēe ε. **XXXIII** Wō siir a wō māe a lē ban ba tōr a wō 'yer kaa tor ε. An lē na tōr 'yer a wō bal nūbe 'yer? A wō nyevvōr ba tal teer a ka a wer pō ε." **(Isaiya 53:7, 8)** **XXXIV** Ka a da-abbaa nyā suor a Filip, "Yāayāabūlē, 'yer kū ma, an 'yer lē a Nāanjmīn 'yē'yēre nyā 'yēre? Wō māe 'yer lē wō 'yēre bū nūre kōo 'yer lē wō 'yēre?" **XXXV** A Filip pāa piel na wō de a Nāanjmīn gān 'yer nyāna man a Yesu 'yer nōo kū wō.

XXXVI Ban 'mataa chiine tū ta kōo kōo par a sōr pō, ka a da-abbaa 'lō 'yer, "Nyē kōo, bāa lē so ka fu kō so ma a Nāanjmīn kōo ε?" 1 **XXXVIII** Tū na wō tōr a torko a wō ara, ka a 'lō nū a Filip 'mataa kpe a kōo pō, ka a Filip so wō a Nāanjmīn kōo. **XXXIX** Ban wa yi a kōo pō, Nāanjmīn Sīe wa jaa naa a Filip chiin ka a da-abbaa 'lō ba lē nyē wō go ε. Tū de wō sōr chile kulo. **XL** Tiche ka a Filip tū yi naa Ajotusī na wō 'yēre a Nāanjmīn 'yer a tēn ala a jaa tū tān Sisariya.

IX

I A sōo 'lōnō le a Sōol chene pōrō a sī Soro poturbo ju, na wō buorō ika wō kū ba. Wō chen naa a Juu nūbe boorlo nūkpeē sē, II na wō tū suor sōr de gān na chiin a ba lōofū jiir ala na be a Damaskus ika 'lō wa tū nyē nūre na turo a Sōr nyā, ka pōo le bū daba le wō tōr nyōr ba waan a Jerusalem.

---

1 **VIII:XXXVI** 8:36 A gāma amune pō, baa 'yōo a pōfū ljēr nū pie nū ayopōi ε ika, 37 Ka a Filip 'yer, "Ala i fu sōon de a Yesu Kırıstō nū a fu nyāa wō jaa." Ka a daba 'yer, "N sōo naa a Yesu Kırıstō ika, 'lō le a Nāanjmīn Bidaba."

III Ala le wu de a sōr chiine tū gbūrō a Damaskus ka chāa yi be a saaju ajienaa wa nyūr jil wu. **IV** Ka wu lo tēe tū wō kōkōr na būlō wu sōrō, “Sōol, Sōol, bo le so a fū gere ma a le?” **V** Ka a Sōol sūrō, “An le fū i Soro?” Ka wu ‘yēr, “Maa le i a Yesu fun gere. **VI** Pōpāanyā, ir na fū kpe be a tēe pō, ban wiil fū naa a le fūn na i.” **VII** Ka a dōor bala nī a Sōol na ‘mataa chiine gīe ara, na ba wō a dōon, tiche baa nyē nūrē ε. **VIII** Ka a Sōol ir a tēe ara na wu yuo a nūbie tū waa le nyērē ε. A ba nyōcō wu a nūu tōo kpeñ be a Damaskus. **IX** Wō maal ber ata waa le nyērē ε, waa di bōddiir būi nyū kōcō ε.

X Tiche a poturo āsūcō ben a be Damaskus a ba būlō wu Ananias ka a sī Soro wa būlō wu a jāna pō, “Ananias.” A wu sōcō, “Jō, n Soro.” **XI** Ka a Soro ‘yēr ku wu, “Ir de a Sōr Dēdēe chiine na fū tū ta a Judas yir sūr daba na yi Tasusī a ba būlō Sōol, be le wu be sūrō Nāāñmūn. **XII** A wu jāna pō, wu nyen daba ban būlō Ananias na dōol wu nūu ka wu le nyērē.” **XIII** A Ananias ‘yēr, “N Soro, n wōn a daba nyā yelyōcō a le won ge a fū nīsōn a be a Jerusalem. **XIV** A ka mī a Juu nūbe bōorlo nīberē mī ku won sōr ika wu wa nyōcōr a bala jaa na būlō a fū yuor.”

XV Tiche ka a Soro ‘yēr ku a Ananias, “Chen, a daba nyāna le i a n bō-iraa ka won tuo a maa yuor chiin a bala na ba i a Juu nūbe pō, nī a ba nāmīne sē, lōōn a Isīral nībe. **XVI** In wiil wu naa a le won na di dōoyē a n yuor jūu.” **XVII** Be le a Ananias ir chen tū kpe be a yir, na wu tū dōol wu a nūu tū ‘yēr ku wu, “N yēbe Sōol, a sī Soro Yesu na yi fū be a sōr pō fūn waara le tō ma a fū sē

ka fūn lē nyere go, na fu seen a Nāaŋmūn Sīε." **XVIII** Ajienaa ka bōnyinsı 'lōor a Sōol nībie pō lo a wū le nyere go. Wū ir naa a ba tōo so wū a Nāaŋmūn kōo. **XIX** Won wa di a bōdiir baar wo lē nyen kpēo, na wū jāne a poturbo bala sē a be a Damaskus bālāa.

XX Ajienaa, wū piel 'yere a Nāaŋmūn 'yer be a ba lōofu jiir, na wū 'yere ika a Yesu ı naa Nāaŋmūn Bie. **XXI** Bala jaa na wō a wū 'yer ka a 'maa ba nēe a ba sōrō, "A ba ı a daba nyāna lē ir gere a bala a be a Jerusalem na buolč a yuor nyāna ε? Na wū wa a ka mī ika wū wa nyōor a bala mī chiin tī ku a Juu nībe bōorlo nībere ε?" **XXII** Tīche ka a Sōol kpēo chene pūorō 'yōonō ka wū 'yer tōo a Juu nībe na kpierē a Damaskus na wū wiil ba ika a Yesu lē ı a Ni-iraa.

XXIII Ber yōo na wa po, a Juu nībe guor taa ika ba ku a Sōol, **XXIV** tīche kaa a Sōol bōon a ba guorfo. Mōtōo nī tāsōo jaa le ba mōo nībir guro wū a tēe dōdōi neer, bōorō a wū kō fu. **XXV** Tīche ka a bala na turo wū 'mōo wū 'yōo bīe pō tāsōo na ba tur wū bar ka wū tu a dāpuor dachin pō suu.

XXVI Won tī ta Jerusalem, wū bōorō naa ika wū lōonō nī a poturbo tīche a ba joro wū dābāe, baa sōo ika wū ı naa a poturo āsūo ε. **XXVII** Tīche ka a Banabası tara wū chiin be a nītōnsı sē. 'Lō le pāa man ku ba a le a Sōol na nyē a sī Soro a sōr pō, ka a Soro 'yer 'yer ku wū. Wū 'yer ika a be a Damaskus wū muol 'yer a Yesu yuor 'yer, na wū ta jo dābāe ε. **XXVIII** A Sōol jāne a be a ba sē na wū so wū māe yōorō be a Jerusalem na wū muolč a sī Soro Yesu yuor 'yerē ba joro dābāe ε.

XXIX Wu ma 'yere naa ka a 'lō nī a Juu nībe bala ban dōc a paal yuo pō ka baa tuorō 'yere a Juu kōkōr ε, ma chire taa, ka ba buorō a wō kōfō.

XXX A poturbo na wa wō a nitō ba tara won chiin a Sisariya tī bar ka wō chen Tasusı.

XXXI Damfō ba le be a bala na puoro be a Judiya, Galilee nī a Samariya, ka a nyā'maar. Ba kpēmē naa ka a Nāaŋmīn Sīε 'yōc ba ākpēc ka ba nōnō na ba joro a sī Soro dābāe.

XXXII Ka a Pita yuorō a tēn na wō wa chen Lida ıka wō tī piir a Nāaŋmīn puorbo kaa. **XXXIII** Be le wō tī nyē daba ban buolō Ainiyas na gber gā yuomo anii. **XXXIV** Ka a Pita buol wō, "Ainiyas, Yesu yuor pō, sa. Ir saaju na fō pilō a fō bōgānaa." Ajienaa le a Ainiyas ir saaju. **XXXV** Ka a Lida nībe ba jaa nī a Saron nībe na nyē a le, a ba līeb puoro a sī Soro.

XXXVI Pōc kōc mī na dōc puoro ben a be Jopa, ka ba buolō wō Tabita, a yo bō'yen 'lōnō le ba līeb buolō Dōkkas. Wō ma maala na vīla na wō sōnō a nōn dēme. **XXXVII** A sōc 'lōnō le wō i baal na wō kpi, a ba so wō a kōc don gaal be a bōcōriē pō.

XXXVIII Lida nī a Jopa mī ba jāa ε, kaa a pupuorbo wō ıka a Pita ben a Lida, a ba tō nībe ayi ka ba tī suor wō, "Yāayāabilē a wō wa fōc." **XXXIX** Ka bala naa Pita jaa 'mataa chen, won wa ta ba de won don be a bōcōriē die pō. A pōcōkōe ba jaa ara na jilō wō kōnō na ba wile a Pita a fuusi nī a fōc a Dōkkas na maal won dōc chēne be a ba sē. **XL** Pita diin ba jaa a ba yi a be a die pō, tī na wō gbur dumo suor Nāaŋmīn, na wō līeb tor a kūu tī 'yer, "Tabita ir." A wō yuo a nībie nyē a

Pita na wu ir jānε. **XLI** Ka a Pita nyōo wu a nūnū sōu wu a wu ir ara, tī pāa buol a bala na sōo nī a pōcōkōe ka ba kpe wa nyē a wu i nī nūbir. **XLII** Ka a yele nyāna yaar a Jopa wu jaa ka a nūbe yōo jie wa sōo a sī Soro. **XLIII** A Pita jēn be a Jopa bālāa a daba kōo ban buolō Simon na ma nōnō gāma yir.

X

I Be a Sisariya, daba kōo dōo be be a ba buolō wu Konılıyōs, wu be naa a sojası gbul 'lō pō a Itali nūbe na buolō a sojası kōbaa nūkpēx. **II** 'Lō naa wu yir dēme ba jaa puoro naa na ba joro Nāaŋmīn dābāe, na wu ma kurō a nūbe bala an wōnō pōrō, na wu mī ma suorō a Nāaŋmīn ba gala ε.

III Būbir āsūo le a mōtōo na wa bal, a wu gā jān jaa cheche nyē a Nāaŋmīn malaka a wu wa ara a wu sē tī buol wu, "Konılıyōs." **IV** Ka wu chaal a le 'yōo wu tī suor, "Bo le N Soro?" Ka a malaka 'yer, "A fu puorfū nī a kufū fūn kurō a nōn dēme don tī pōo a Nāaŋmīn ka wo tara a fo tīer. **V** Pōpāanyā, tō nūbe ka ba chen a Jopa tī tara daba kōo na di Simon tī ba buolō wu Pita a wu wa. **VI** Wū kpierē naa a daba na nōnō gāma mī na di a Simon yir, ka a wu yir gbūr a man kpēe gogoro." **VII** A malaka na wa chen baar, Konılıyōs buol naa a wu tōtōnbō ayi nī a soja āsūo mī na puoro na ma sōnō wu. **VIII** Wū man a le jaa na i tī tō ba a Jopa.

IX A wer na wa chaar mōtōtuō sōo, ka ba be a sōr pō chiine tī gbūrō a tēe, a Pita mī don a gar ju Nāaŋmīn suorfū jie. **X** Ka a kō kpe wu a wu

būcōrō bōkōcō na di, ban chēnē maala a bōdiir ka a dedee kpē wō. **XI** A wō nyē saaju na yuo a wō nyē bōkōcō fīka fōkpēs na gbū jiir anaar ka wō suro wa gburō a tēe. **XII** Ka a dōgbēs anaar a jaa būrō be be nī a tēe bōvvūrsi nī a lubilōrsi a jaa. **XIII** Be le a kōkōr pāa 'yer ku wō, "Pita, ir ku 'wōb."

XIV Tīche ka a Pita 'yer, "Sīre jaa, kai. N Soro, n ba 'wōb a dōdēbe anyāna nī a dōchiirsī anyāna āsūcō jaa ε." **XV** Ka a kōkōr le 'yer go, "Ta būl bon jaa bōdēer 'lō a Nāaŋmīn na maal a wō ɿ bōsō ε." **XVI** Gbēs ata le a ɿ, tīche ka a fōbaa le jaa a le ne don a saaju ajienaa.

XVII Le a Pita na chēnē pērē a nyefū nyā par, ka a dōor bala a Konılıyōs na tō mī nyen a Simon yir na ba ara a dōdōr nēε. **XVIII** Ba būl suvō, "Daba na di Simon tī ba būlcō wō Pita ka le wō kpīerē ε?" **XIX** Le a Pita na chēnē tīerē a nyefū nyāna ka a Nāaŋmīn Sīe 'yer ku wō, "Simon, dōor ata le būcōrō fū surō. **XX** Ir suu a ba sē, taa ɿre wa baala fun na lōcō chiin ba ε, maa le tō ba."

XXI Ka a Pita ir suu tī nyē a nībe na wō 'yer, "Maa le ɿ a nīre yīn būcōrō, bāa 'yōcō yī wa?"

XXII A ba 'yer, "Konılıyōs na ɿ a sojasī nīkpēs sē le sī yi. A wō yele tor naa ka wō ɿ nīre na joro Nāaŋmīn dābāe ka a Juu nībe ba jaa 'yōcōnō wō. A Nāaŋmīn malaka wa 'yer ku wō ɿka wō būl fū a fū wa be a wō yir a wō wō le jaa fun na man."

XXIII A Pita pāa tara ba kpēn tī gaal. Ka a wer chaar, a bala nī a Pita nī a pupuorbiir bamīne na yi a Jopa pūcō ba a ba 'mataa chen.

XXIV Ba chen ka a wer tī chaar a ba ta a Sisariya, ka a ɿ a Konılıyōs mī chele ba naa na wō būl a

wu yir dēme nī a wu barmine ba jaa lōč taa a ba jē gu. [XXV](#) Le a Pita na ta kpierē a Konılıyos yir wu ir tuor a Pita gbur dumo a wu niem na wu puor wu nī 'yōčfo. [XXVI](#) Tiche ka a Pita nyōč wu a wu ir, ka wu 'yer, "Ara, a maa mī nīsaal le n mī l."

[XXVII](#) Wō 'yer wu naa le tī kpe a die pō tī nyē nyūč na duo. [XXVIII](#) A wu 'yer ku ba, "Yin māe bōčn naa an ba tara sōr ika a sīn Juu nībe ba lōčnō nī a yin bala na ba ı a Juu nībe ε. Tiche Nāaŋmīn wiil ma naa ika n taa bučl nīre jaa nīdeer ε, bīn nīsōč naa ε. [XXIX](#) Ala le so yin wa bučl ma n ba baala ε, bīn 'yer ika n kō wa ε, bo 'yōč le yī bučl ma?"

[XXX](#) Ka a Konılıyos 'yer, "Ber anaar nī dīna īn be a die pō suorō Nāaŋmīn a mōtōč na bal baar. Ajienaa le ka a ı daba na su fuu ka wu nyile wa ara a n sē, [XXXI](#) tī na wu bučl ma, 'Konılıyos, Nāaŋmīn wōn a fu suorfo na wu tīer a fu kufu fun kurō a nōn dēme. [XXXII](#) Tō nīre a wu chen a Jopa tī bučl Simon ban le bučlō Pita, wu be naa a daba ban bučl a Simon na nōnō gāma ka a yir gbōr man gogoro.' [XXXIII](#) Ala le so ka n mī tō a fōč a le ne bučl fu, a fu mī pel puč tī wa. Pōpānyā, Nāaŋmīn niem le sī jaa jāne tī na chel bon jaa a sī Soro na tōn fu ika fu wa 'yer ku sī."

[XXXIV](#) Ka a Pita pāa piel na wu 'yerε, "Pōpānyā nī pāa bōčn naa ika Nāaŋmīn ba ooro ε. [XXXV](#) Tiche wu ma den nīburō ba jaa na joro wu dābāε tī maal a le na tor. [XXXVI](#) A 'yer nōč nyā le a Nāaŋmīn tūr ku a Isural nībe nī a nyā'maar 'yer na tu a Yesu Kırıslıto na ı a bon jaa Soro sē. [XXXVII](#) Yī bōčn naa ala na ı a Judiya paal wu jaa na

piel a Galilee a le a Jōon na wa muol a Nāaŋmūn kōč sofu 'yer baar. [XXXVIII](#) Le a Nāaŋmūn na ir a Yesu na yi Najareti na wu de a wu Sīe nī a wu kpēč ku wu. Wu yōn a ka wu jaa jilō na wu maala vila sāana nī baalsi nī a bala jaa a deer suō na tara, bojūu Nāaŋmūn ben a wu sē.

[XXXIX](#) "Sīn le nyen nībir, a ala a jaa won tō a Juu nībe tēn pō, nī a Jerusalem. Ba nyōo won kpa yōčl a daa ju ka wu kpi. [XL](#) Tīche Nāaŋmūn sāi wu naa a kūu pō, a ber ata daar a wu ir i vor na wu vē a ba nyē wu. [XLI](#) Nībe ba jaa ba le nyē wu ε, tīche a sīn na i a dāasīε dēme a Nāaŋmūn na de nie ir, sīn nī 'lō 'mantaa di tī nyū won wa ir a kūu pō baar. [XLII](#) 'Lō le kpākpāan sī ika sī muol 'yer ku a nībe ika 'lō le a Nāaŋmūn ir ka wu i a vuē nī a kpīsi 'yer tōčrō. [XLIII](#) 'Lō le a Nāaŋmūn 'ye'yerbe ba jaa 'yer a wu 'yer ika, nīre jaa wa sōo de wu, won nyen yelbier vē kufū tu a wu yuor pō."

[XLIV](#) Le a Pita na chēne 'yerē a anyāna, ka a Nāaŋmūn Sīe wa kpē a bala jaa na wōnō a 'yer nyāna. [XLV](#) Ka a Juu nībe bala na sōo de na tu a Pita wa, nee 'maa ba naa a le ban nyē a Nāaŋmūn na pōr a wu Sīe 'yōč a bala na ba i a Juu nībe ε. [XLVI](#) A ba wō ban 'yerē kōkoyor na ba pēere nī a Nāaŋmūn. Ka a Pita pāa 'yer, [XLVII](#) "Nīre na tōč njmaa a nībe banyāna sōr ka ba ta so a Nāaŋmūn kōč ε? Ba mi nyen a Nāaŋmūn Sīe nītāa a sīn." [XLVIII](#) Wu 'yōč ba naa ka ba so a Nāaŋmūn kōč nī Yesu Kırıṣito yuor, a ba pāa suōr a Pita ka wu be a ba sē bālāa.

XI

I A nūtōnsı nı a yeer na be a Judiya wō naa ıka a bala na ba ı a Juu nıbe ε, mı sɔɔn a Nāaŋmın 'yer. **II** Le a Pita na wa lıeb chen a Jerusalem a bala na ɻmaa a yoōr tı sɔɔl mii 'yō̄c wō 'yere, **III** "Fū ben chen a bala na ba ɻmaa a yoōr yir tı lō̄o din ba wε?"

IV Ka a Pita pāa piel mana a le jaa na ı na wu ku ba, **V** "N ben a Jopa tēe pō naa suɔrɔ Nāaŋmın ka a wa ı ma jaa de dee, ka n nyε nyεfø kō̄. N nyen bō̄kō̄ fika fōkpē̄ ban tur bar ka wō yi saaju suu na wō gbū jiir anaar ka wō suu wa ara a be in be. **VI** Be le n muul kaa naa nyε dō̄gbε̄ anaar jaa buɔ̄ na be ka a wer pō, mōdō̄n, bō̄vvɔ̄rsı lō̄on a lubil. **VII** Ka n wō kɔ̄kɔ̄r na 'yer, 'Pita ir na fu ku 'wōb.' **VIII** Ka n haa 'yer, 'Kai, n Soro bon jaa na ı dε̄er na ba vıele ε, ba kpe n neε pō jaa ε.' **IX** Ka a kɔ̄kɔ̄r le 'yer yi a saaju go, 'Ta buɔ̄l bon jaa Nāaŋmın na maal a wō vıele bō̄dε̄er ε.' **X** A anyāna ı naa nūtōnō gbε̄ ata tı le tɔ̄ a jaa don be a saaju go.

XI "Ajienaa, ka a ı a nıbe ata ban tō̄ a n s̄ı na yi Sisariya mı tān a yir 'l̄o pō ı̄n kpıere dō̄dōr neε. **XII** Ka a Nāaŋmın Sıε 'yer ku ma ka n tu ba chen naa taa baala ε. Maa nı a yeer ayuɔ̄b banyāna le 'mataa chen na sı tı kpe a daba yir. **XIII** A wō man ku sı a le a malaka na wa a wō yir wa 'yer, 'Tō̄ nıbe a Jopa ka ba tı buɔ̄l daba na di Simon ban le buɔ̄lɔ̄ Pita. **XIV** 'L̄o le na waan 'yer wa 'yer ku fu ka a fō̄u nı a fu yir dēme ba jaa tu a 'yer 'l̄o pō nyε faafø.' **XV** Ala le ka n piel a 'yer naa 'yere, ka a Nāaŋmın Sıε wa a ba s̄ı a le wūn dō̄c wa a sı s̄ı

a pielfü. **XVI** Ka n pää tïertö a le a sì Soro na dőc 'yer, 'Jõon den kõc son, tiche yin 'lõ Nääñmin na den a wu Sïe son yi.' **XVII** Ala i Nääñmin le ku ba, a kofu bõ'yen 'lõnõ wõn dőc ku sì a sõc 'lõ sün sõc de a sì Soro Yesu Kırıslito, maa mì nì ana, na ñmaa Nääñmin sör?"

XVIII Ban wõ a anyäna, baa le haa nee ε, tì peere Nääñmin 'yerε, "Nääñmin pää yuon sör ku a bala na ba i a Juu nibe ε, ka ban lïeb a ba tuer nyε nyevor."

XIX A sõc 'lõnõ ban ku a Sïteven ka a pupuorbo bamüne yeyel tì yi Fonisiya, Sipurusı nì Antiok, na ba mana a 'yer kurç a Juu nibe tεε. **XX** Ka a pupuorbo bamüne na yi a Sipurusı nì a Sirenı, chen a Antiok na ba mì tì piel 'yerε a sì Soro Yesu Kırıslito 'yer nõc nyä kurç a bala na ba i a Juu nibe ε. **XXI** A sì Soro nüñ dőc puç ba ka a niycö dőc sõc de na ba lïeb turo a sì Soro.

XXII Ka a 'yer nyä lo a pupuorbo na be a Jerusalém toor põ, a ba ir Banabası tõ a be Antiok. **XXIII** Wõn tì ta nyε a le Nääñmin na wãs ba, nõc kpε wu naa ka wu 'yõc ba ãkpõc tì 'yer, ka ba ara nì yelmäε nì a ba nyäa wu jaa ku a sì Soro. **XXIV** Banabası mì dőc i nisõ na seen a Nääñmin Sïe na wu tara sõcfu na wu mì tõc niycö waan a ba wa turo a sì Soro.

XXV Ala puor le ka a Banabası pää yi a be tu Tasusı tì buõrç a Sõol. **XXVI** Wõn tì nyε wu, ba lïeb wa Antiok na ba be be yuon gbul, ka a Banabası naa Sõol wile a niycö bala. Be a Antiok le a pupuorbo nyε a yuor, "Kırıslito turbo."

XXVII A sõc nyäna le a Nääñmin 'yerε yi be a Jerusalém wa Antiok. **XXVIII** A ba ãsõc yuor na

di Agabus ir ara, ka Nāaŋmīn Sīε kpe wu a wu 'yer, "Kōkpēe na lon a Worom wer wu jaa." A kō nyāna wa lo naa a sōo 'lō a Kilaudiyus na di a nāa. **XXIX** A poturbo banyāna mō naa na ba ir bōkōo le a ba fōo na jā na ba sōon a yēer bala na be a Judiya. **XXX** Ban wa ir a kofo anyāna, Banabası nī a Sōo lē ba tōn a ba tī ku a nībere.

XII

I A sōo nyāna le a Nāa Hērōd nyōor a pupuorbo bamīne na wōn ge. **II** Wō vē naa ka ba ḥmaa Jemesi na i a Jōon yēbe ju. **III** A Hērōd nyen a le ka a pēl a Juu nībe pōo, ka wō nyōo a Pita mī. A anyāna i naa a sōo 'lō ban tara a Paanōkōo Lōōfō. **IV** Wōn nyōo a Pita a le, a pōofū die pō le wō tī pōo wō, tī na wō 'yōo sojası jiir anaar ka ba jōrō taa kaara nī wō. Bojūu wō buōrō naa ika a Gōl Bar Difō wō po baar tīche ka wō tōr a wō 'yer ka nīre jaa nyē. **V** Le le ba gu a Pita be a pōofū die pō, tīche ka a pupuorbiir mōo nībir sōorō Nāaŋmīn kōrō wō.

VI A tāsōo 'lōnō a wer na chaar ka a Hērōd na vē ka ba waan a Pita ka wō tōr a wō 'yer, bōjōrsı ayi le ba 'yōo a Pita gbeb sojası ayi ka wō be a ba sālsōo gā guro, ka a sojası bamīne ara a pōofū die dōdōr nēe gu. **VII** Ajienaa le a sī Soro malaka wa kpe ara a wō sē be a pōofū die pō, ka a die wō jaa chaar. Ka a malaka ḥme a Pita jaa 'mē 'mē, sāi wō 'yer, "Pōo fōo jaa ir," ka a bōjōrsı for a Pita nū 'yōo pō lo. **VIII** Be le a malaka 'yer ku a Pita, "Su a fuu nī a nafōbō na fu 'mōo a fōbaa vaar na fu turo nī ma." Ka a Pita i a le a malaka na 'yer. **IX** Pita tu wōn a le tī yin a pōofū

die pō, tiche nūbir ba yuo wō a wō bōon īka a le a malaka na 'yōo a wō maala īn sūre ε, wō tier man tāa jān le wō jāna. **X** Ba tī yin a dōdōr dōc 'lō pō, na ba le tī yi a dōdōr ayi sōo pō, tī pāa ta a yōo dōdōr a kur pān na pōo. Ban wa ta a wō yuo wō yō a ba yi. A malaka tara na a Pita den a sōr dēdēe āsōo chiin bālāa tī bar wō tī chen ajienaa.

XI Ka Pita tier pāa yuo a wō 'yer, "Pōpāanyā n bōon naa an ba i baal ε, īka a Nāaŋmīn le tō a wō malaka a wō wa 'loo ma faa a Hērōd nūu pō, nī a le jaa a Juu nūbe na tier īka ba ge ma."

XII A anyāna wōn wa tier yuo, wō chen a Meer na i a Jōon Maakī ma yir, be le a pupuorbiiр yōo lōc taa sōrc Nāaŋmīn kōrc wō. **XIII** Pita wa kpoor a yōo dōdōr pān, ka a gbāgbāa pōcible ban bučlō Woroda chen a pān yuofu jie. **XIV** Wōn wa wō ka a i Pita kōkōr le ka a nōc kpe wō tī pōn bar, waa yuo a pān ε, tī līeb jo kpe a die pō tī 'yerε, "Pita le be a yōo dōdōr nēε!" **XV** A ba tān wō pīpīi bar tī 'yer ku wō, "Gelfu baal le kpe fu!" Tī wō chene mōc nūbir 'yerε īka sūre jaa le, ka ba 'yer, "A wō malaka tōc le."

XVI Tiche ka a Pita chene kpooro a pān, ka ba tī yuo nyε ka a i 'lō le ka a nēε 'maa ba. **XVII** Ka a Pita wīlwīl ba a nūu a ba bar gōn tiche ka wō man a le a sī Soro na yin wō a pōcōfū die pō. Wō 'yer ku ba īka ba tī 'yer ku a Jemesi nī a yεεr, na wō bar ba tī yi chen jiyuo.

XVIII A wer na chaar bibio, ka a sojası i chīcham na ba sōrc taa, "Bo le na tara a Pita?" **XIX** Hērōd vēn ka ba yōbō wō faa na baa nyε wō ε, na wō

kpäkpaan a sojası mì faa tì 'yer ika ba kù ba. Ka a Herod pää yi a Judiya na wù chen a Sisariya na wù tì jâne a be bälää.

XX A Herod dőo tara a Tire nübe nì a Sidon nübe nì jeeṛ, ka ba nyetaa nëe na wa a nää 'maalfu jie. Blastus na ı a nää gbägbaa won 'yöönö së le ba tõ ika wù 'maal a nää kù ba bojūu a wù wer po le ba nyere a ba bõdiir. **XXI** Bibir kõo, a Nää Herod sun a wù nafçor jâne nì a nää dakcõ ju, na won 'yer 'yer kù a nübe. **XXII** Ka a nübe ñmiere chelsi 'yerε, "Ñmin kõkõr le a nyäna na 'yerε, nüre ba le ε." **XXIII** Ajienaa le ka a sı Soro malaka wa 'yöö wù baal bojūu waa de a 'yööfu kù a Nääñmin ε, ka a bufulo 'wɔb a nyaba ñma ka wù kpi.

XXIV Tiche ka a Nääñmin 'yer chene yaara.

XXV Le a Banabası nì a Soöl na wa tõ a ba tõmõ baar a Jerusalém, ba tara naa Jõon Maakı 'mataa chiin.

XIII

I A Nääñmin puorbo bala na be a Antiok, ba tara naa bamine ka ba 'yerε a Nääñmin 'yer ka a bamine mì ı wiwiilbe, Banabası nì Simeon ban buočo Nisočlaa, Lusiyusu na yi a Sirenı tẽe po, nì Manayen ban dőo 'mataa guol a Nää Herod, nì a Soöl. **II** A le ban gal a kõ na ba soorco a sı Soro, ka a Nääñmin Sıe 'yer kù ba, "Yı ir a Banabası nì a Soöl ko ma ka ba tõ a tõmõ 'lɔ 'yöö in buoč ba." **III** A le ban gal a kõ ba di bon jaa ε, ba dœl ban a nuur soor Nääñmin kù ba tì bar ba sör ka ba chen.

IV A nübe ayi banyäna den a sör ka a Nääñmin de ba nie suun be a Selusiya na ba tì kpë a gborø

chiine a Sipurusı. **V** Lε ban tı ta a Salamis, ba muɔl a Nāaŋmın 'yer a be a Juu nıbe lőɔfu jiir. Ka a Jɔɔn Maakı be a ba s̄e na wu s̄onɔ ba.

VI Ba yɔn a man dődol wu jaa tı ta Pafos, be le ba tuor a Juu nıre jiborɔ āsɔɔ na ma ȳmara jırsı ka a wu yuor di Bar-Yesu. **VII** Wø dɔɔ be a Segiyusı Poɔlusı na kaara a dődol na ı yɛ̄ sɔɔ, a tēkaara nyāna le buɔl a Banabası nı a Sɔɔl buɔrɔ ika wu wɔ a Nāaŋmın 'yer. **VIII** Tiche a Eliması na ı a jiborɔ a wu yuor par le a le nɛ, ȳmaan a Banabası nı a Sɔɔl sɔr ba buɔrɔ ika a tēkaara nyāna wu sɔɔ a Yesu ε. **IX** Ka a Sɔɔl nyāna ban buɔlɔ a Poɔl na seen a Nāaŋmın Sie kaara a Eliması jaa tān tı wa 'yer ku wu. **X** "Fu in Satan bie na fu ı bɔɔsɔn a jaa dɔɔdɔmɔ. A fu puɔ seen naa belfu nı belfu 'yer bie, fu kɔ̄ bar a jir fun buɔrɔ ika fu sɔɔn a sı Soro sɔr dēdēe bar ε? **XI** Pɔ̄pāanyā a sı Soro na ȳme fu naa ka fu jɔ̄ tı tān sɔɔ kɔ̄, fu kɔ̄ le tɔ̄ nyę mɔ̄tɔ̄ chāa ε." Ajienaa le a Eliması nıbie de, ka a libe poɔ wu, ka wu bɔɔlɔ buɔrɔ nıre na nyɔɔ wu nūn. **XII** A le a tēkaara na nyę a le na ı, wu sɔɔn de, bojūu nee 'maa wu naa a le ban wile a sı Soro yele.

XIII Poɔl nı a wu taaba kp̄en a gborɔ yi a Pafos chen be a Perga na be a Pamfiliya be le a Jɔɔn Maakı tı bar ba tı lıeb chen a Jerusalem. **XIV** Ka ba yi a Perga chen Antiok na gbor a Pisidiya, a P̄enfu Bıbir daar ba kp̄en a lőɔfu jie na ba tı jānɛ. **XV** Ban wa kar a Mosesı Nee nı a ala a Nāaŋmın 'Yę'yerbe na s̄eb baar, a lőɔfu jie nıbere suɔr naa Poɔl nı a wu taaba, "Yę'er, yin tara 'yer na s̄uɔn a nıbe sı ku yin sɔr, yı 'yer."

XVI Ka a Pōčl vaa ir wīlwīl ba a nūn tī 'yērē, "Isūral nībē woī, nī a yīn na ba ī a Isūral nībē ε, na puoro a Nāaŋmīn, yī chēlē a lē īn 'yērē. **XVII** A Nāaŋmīn nyā a sīn Isūral nībē na puoro le dōč chel ir a sī sāakpāmīne na wō vē ka ba dōč paal be a Ijipitī pō. Kpēč le wō de faan ba yīn a paal 'lō pō, **XVIII** na wō bōč tara ba be a mōgōč pō yuom lījaayi (40). **XIX** Paal bōrsī ayopōi le a Nāaŋmīn dīi bar be a Kanaan tī de a wer 'lō kū a wō nībē ka a ī ba sofū.

XX "A anyāna a jaa lōčn taa ī yuom kōčr anaar dōčl lījaayi nī pie (450). A anyā puor, Nāaŋmīn kū ban 'yer tōčrbō tī tān a Samuwēl na ī a Nāaŋmīn 'ye'yērē sōč. **XXI** Be le ka a nībē pāa wa sōčr Samuwēl a wō bō nāa kū ba, ka Nāaŋmīn de a Sōčl na ī a Kīsī bidaba kū ba na ī a Benjamin bal nīrē a wō ī a ba nāa yuom lījaayi (40). **XXII** Wōn wa ir a Sōčl bar, wō den a David ka wō ī a ba nāa. Nāaŋmīn 'yer naa, 'N nyēn a David na ī a Jesī bidaba ka a n āgān 'maa, wōn maal yele a jaa īn bōčrō īka wō ī.'

XXIII "A Nāa David nyāna bal par pō le a Nāaŋmīn ir a Fafaara Yesu kū a Isūral nībē nītāa le wōn dōč tīr a nēe. **XXIV** Serē tīchē ka a Yesu wa, Jōčn mūčlō naa a tīer līebfō 'yer na wō suoro a Isūral nībē ba jaa a Nāaŋmīn kōč. **XXV** Le a Jōčn na wa baaraa a wō tōmō, wō 'yer kū ba, 'An le yī tīer īka n ī naa? N ba ī a 'lō yīn tīer ε, tīchē wō ben a n puor waara, n ba sēe īka n for a wō nafōčbō ε.'

XXVI "Maa yērē na ī Abraham yōn nī a yīn na joro a Nāaŋmīn dābāe na ī a bala na ba ī a Juu nībē ε, sīn 'yōč le a faafū nyāna wa. **XXVII** Bojūu,

a nibe na be a Jerusalem nı a ba nibere ba chel a Yesu ε, na ba 'yō wō 'yer ka a le a Nāaŋmın 'ye'yerbe na seb a ba ma kara a Pēnfū Bibr ja i. **XXVIII** Ba gban ba dō nyε yele jaa na wiil ıka wō seen kūn ε, tı ba suɔr a Pilate ıka wō vē ka ba ku a Yesu. **XXIX** Ban wa maal a le jaa ban seb a wō yele baar, a wō poturbo yō wun a daa ju na ba tı ūn a yaa po. **XXX** Tiche ka a Nāaŋmın ir wō a kūn po. **XXXI** A ber yō na wa po, a bala wun dō lō yōn yin a Galilee tı tān a Jerusalem, ba nyε wō naa, bala le i a dāasie dēme a pōpāanyā ku a sī nibe.

XXXII "Sın 'yere naa a 'yer nō nyāna koro yi, a Nāaŋmın na dō tır a nee ku a sī sāakpāmīne. **XXXIII** Nāaŋmın maal ku a sına na i a yōn a le wun dō tır a nee ku a sī sāakpāmīne, na wō sāi a Yesu yin a kūn po. Nitāa le an seb a Yiel Gāma ayi po, 'Fū i naa a maa bie, dına n l̄eb a fū sāa.' (*Yiel Gān 2:7*) **XXXIV** Le a Nāaŋmın na sāi wō a kūn po nı nyā, wō kō le kpi pō go ε, a 'yer nyāna le wō 'yer, 'In ku yi naa a yelsōn nı a sōvfu 'lō in tır a nee ku a David.' (*Isaiya 55:3*) **XXXV** A jie ãsuɔ le 'yer ıka, 'Fū kō vē ka a fū Cheche Suɔ kpe pōfū jie ε.' (*Yiel Gān 16:10*)

XXXVI "A Nāa David na wa tō le a Nāaŋmın na buɔrɔ a wō sō, wō kpi naa ka ba ūn wō be a wō sāamīne yar par, ka a wō āgān pō. **XXXVII** Tiche a 'lō a Nāaŋmın na sāi a kūn po, ba kpe pōfū jie ε.

XXXVIII "A le jūn n yeeř, n buɔrɔ naa ıka yi bō ka a tu naa a Yesu 'yō ka ba muɔl yelbier vē kufu ku yi. **XXXIX** A tu naa a wō 'yō ıka nire jaa

na sōc de, Nāaŋmīn na faa wōn yin a ala a jaa a Mosesi Nēe na kō naa tōc faa wō ε. [XL](#) Yı bōonō sō, ka a le a Nāaŋmīn 'yε'yerbe na dōc 'yer taa wa a yı sē ε. [XLI](#) 'Nyε a yin na kpere, yı bōbor na yı wε, bojūn in maal yele kō a yı sōc yin ba be na sōc de ε, ala i nire āsūc gba 'yer ku yı.' "

(Habakuk 1:5)

[XLII](#) Lε a Pōol nı a Banabası na wa yire a ba lōofu jie, a nibe le suor ba naa ıka ba le wa a Pēnfu Bıbir Daar wa 'yer a 'yer nyāna go. [XLIII](#) Lε a lōofu dēme na wa yaar, a Juu nibe yōc jie nı a bala na lıeb a Juu nibe turo naa Pōol nı a Banabası na ba bōrō nı ba kpākpāana ba 'yerε ka ba mōc nıbir nı a Nāaŋmīn wāefu nyā pō.

[XLIV](#) A Pēnfu Bıbir na le wa ta, a tēdēme yōc jie tı lōon taa na wō a sı Soro 'yer. [XLV](#) Lε a Juu nibe na nyε a niyōc ba nyāna, nyuur kpε ba naa ka ba turo chire nı le a Pōol na 'yerε.

[XLVI](#) Ka a Pōol nı a Banabası ba jo ba dābāε ε, tı 'yer ku ba, "Sın 'lō, sı̄ den nie 'yer a Nāaŋmīn 'yer ku yı. Tıche yin ben tōr bar na yaa kaa a yı māe ıka yı seen naa a nyevur na ba tara baarfū ε, pōpānyā 'lō sı̄n lıeb chen a bala na ba i a Juu nibe sē. [XLVII](#) Nitō le a sı Soro kpākpāan sı ıka sı i, 'In maal fu naa ka fu i chāa ku a bala na ba i a Juu nibe ε, ka fōn chiin a faafu 'yer tı tān a tēe baaraa.' "

(Isaiya 49:6)

[XLVIII](#) A le a bala na ba i a Juu nibe ε, na wō a 'yer ba pōc peł naa ka ba de 'yōofu ku a sı Soro 'yer, ka a bala jaa a Nāaŋmīn na ir ıka ba nyε a nyevur na ba tara baarfū ε, sōc de.

[XLIX](#) Ka a sı Soro 'yer yaar a paal 'lō wō jaa. [L](#) Tıche ka a Juu nibe dam a pōbō bala na turo

a Juu nibe puorfū tī ba i a Juu nibe ε, nī a tēe nūdierbe 'yōō ka ba dii a Pōol nī a Banabası bar a paal 'lō pō. **L_I** Ka ba pāpā a ba gbēε tā-uul 'yōō ba ka a wiil ika Nāanjmūn na ge ba naa tī na ba chen a Ikoniyum. **L_{II}** Ka a nōō kpe a poturbo bala ka ba seen a Nāanjmūn Sīε.

XIV

I Be a Ikoniyum le a Pōol nī a Banabası ma chen a Juu nibe lōōfū jie, be le ba man a 'yer jaa ne ne ne ka a nūyōō bamine na i a Juu nibe nī a bala na ba i a Juu nibe ε, sōō de a 'yer. **II** Tichē ka a Juu nibe bala na ba sōō de ε, dam a bala na ba i a Juu nibe ε, sōō a ba tīer ka baa bara a yeer ε. **III** Pōol nī a Banabası jēn a be na ba kor bālāā, na ba 'yere a sī Soro 'yer ba joro dābāε ε, ka a sī Soro māe wiil ika a wū wāefū 'yer in yelmāe na wū sōō ba a ba tōō tōō yelwiilsī nī ne'maa tōmō.

IV Ka a tēdēme ηma jiir ayi, a bamine pōō a Juu nibe, ka a bamine mī pōō a nītōnsi. **V** Nechirē lon a Juu nibe nī a bala na ba i a Juu nibe ε nī a ba nibere chara pō, ka ban maal Pōol nī a Banabası deer lōb ba nī kōsibē. **VI** Tichē a ba bōōn na ba jo chen a tēn anyāna na be a Likoniya paal pō, Listūra nī a Debi nī a tēn ala na jilō a be. **VII** Be le ba chene mōō nibir na ba muēlō a 'yer nōō.

VIII A be a Listūra, dagberē kōō ben be ban lōō dōōn ka waa chen kaa jaa ε. **IX** Wū chele naa le a Pōol na 'yere ka a Pōol kaa wū jaa tāū nyε na wū bōōn wōn tara sōōfū na sa. **X** A wū bučl a daba 'yer, "Ir ara naa fu gbēε." Ka a daba vaa ir na wū piel chiine.

XI Le a nibe na wa nyε a le a Põol na i, ka ba ñme chelma ni a Likoniya kõkor po, "A ñmume lieb nibe suu wa a si s̄e!" **XII** Ba buõlo naa a Banabasi "Jeyusi," na ba buõlo a Põol mi "Hemisi," bojūu 'lo le dõo i a 'ye'yerε. 2 **XIII** Ka a Jeyusi nyā puorfo yir na dõo ara a tēe kõkoor bõçlroro waan ni nadai ni a vapuulsı bojūu 'lo ni a niycc bala buõro naa ika ba lo bõõr ku ba. **XIV** Tiche le a nõtõnsı, Banabasi ni a Põol na wa wõ a le, ba tõon a ba fuusı chier ti jo kpe be a niycc bala po ti tāna, **XV** "Nibe, bää le yi maala a le? Sin mi in nibe, nisaalba a yi kaar. Sin waan naa a 'yer nõo nyā wa ku yi, na si 'yere yi ika, yi lieb yi a yelporsı anyāna po, ti turo a Nāajmin vor. 'Lo le maal a saaju, ni a tēe, ni a man kpēe, ni bon jaa na be be. **XVI** A kõr jaa wu dõo bar ka nire jaa turo a wu s̄or. **XVII** Tiche wu ma wiil a le won i maal vila suo, na wu ma wiil a wu maal vila v̄e ka a saa yi saaju waara, ka a bõbuorsi sõo mi be be. Wu ma ku yin a bõdiir yõo ka yi puõ pel." **XVIII** A 'yer nyāna gba ban 'yer, tiche a chene na i tuo ka ban ñmaa a nibe s̄or ka ban bar a bõõr lofu.

XIX Ka a Juu nibe bamine na pāa yi a Antiok ni a Ikoniyum wa tõn a niycc bala 'yõo ka ba lob a Põol ni kusibe vu yin bar a tēe kõkoor tier man tāa wu kpi naa. **XX** Tiche ka a Nāajmin puorbo ti ñmaa jilõ wu ara ni ka wu ir kpe a tēe po. A wer na wa chaar ka 'lo naa Banabasi chen a Debi.

XXI Be le ba ti muol a 'yer nõo a tēe 'lo po, ka a

2 **XIV:XII** 14:12 A Jeyusi in ñmün a Greek nibe na dõo puoro. A Hemisi le ba mi dõo tier ika 'lo le i a wu tõtõnõ.

niyoc jaa sōc turo a Yesu. A ba pāa līeb chen a Lıstıra, Ikoniyum nı a Antiok, [XXII](#) tı muło a pupuorbiir 'yōon ba ākpāen ka ba ara nı yelmāe a sōcfo po, na ba 'yerε, "Dōoye yōo po le sūn tu tı kpe a Nāaŋmın nāalōo po." [XXIII](#) Poɔl nı a Banabası ir nıdierbe ko ba a ba kaara a puorfo dēme aasvō jaa. Ba gal kō na ba suɔr Nāaŋmın tı de ba 'yōo a sı Soro ban sōo nūn po.

[XXIV](#) Ba kpēn tala a Pisidiya, ba wa ta naa Pamfiliya, [XXV](#) ban wa muł a 'yer a Perga, ba suun chen be a Ataliya. [XXVI](#) Be a Ataliya le ba yi tı kpe a gboro chen a Antiok. Be le ba dōo de ba 'yōo a Nāaŋmın nūn po ka wu sōo ba, a ba tōo a tōmō a be tō baar. [XXVII](#) Ban tı tara jaa le ba buɔl a pupuorbiir lōo taa na ba man a le jaa a Nāaŋmın na de ba tōn nı a le mı wuṇ yuo sōr ku a bala na ba ı a Juu nıbe ε, ka ba tōo sōc de. [XXVIII](#) Ba jēn a be kor bälāa nı a poturbo.

XV

[I](#) Nıbe bamıne yin be a Judiya suun wa a Antiok wa wile a yeer 'yerε, "Yın baa sōo ka ba ȳmaa yı a yuɔr nıtāa le a Mosesı na bin ε, yı kō nyę faafu ε." [II](#) A anyāna vē naa ka a Poɔl nı a Banabası nı a nıbe mīi 'yōo taa ka a ı nechire. Be le a ba ir Poɔl nı a Banabası nı a pupuorbiir bamıne 'yōo ıka ba chen a Jerusaləm tı nyę a nıtōnsı nı a nıberε nı a 'yer nyāna. [III](#) A pupuorbiir na wa bar ba a sōr, ba chen tı yi a Fonisiya nı a Samariya na ba man a le a bala na ba ı a Juu nıbe ε, na līeb puoro a Nāaŋmın. Ka a yeer ba jaa puɔ peł nı a 'yer nyā. [IV](#) Ban wa ta Jerusaləm, a pupuorbiir nı a

nítõnsi ní a níbere de ban nuur ayi, ka ba man a le jaa a Nääñmin na de ba tõn. **V** Ka a pupuorbiir bamíne na chene tara a Farasee wiilfu ir ara tì 'yer, "A níyor banyäna, a sée naa ka ban ñma a ba yõi na ba tu a le a Mosesi na bin."

VI A nítõnsi ní a níbere lõon taa na ban guor a 'yer nyäna. **VII** A le ban mana taa tì ta sõo, Pita ir 'yer ku ba, "Yeeer, yi bõo naa ika sõo kõo Nääñmin ir man a yi po, ka a bala na ba sì a Juu níbe ε, mì na wõ a faafu 'yer nõo 'yer yi a n neε po, na ba sõo de. **VIII** Nääñmin na bõo níre jaa nyää le wiil ika wu sõon de ba na wu ku ba a wu Siε nítää le wõn ku sì. **IX** Waa maal a sìn ní a balà ka sì tæe taa ε, wu pëen a ba nyää ban sõo jõu. **X** A le jõu, bää 'yõo le yi moõro ika yi bëer Nääñmin kaa, na yi tuo a poturbo tuor a sì sääakpämíne na ba dõo tõo tuo ε? **XI** Kai, sìn sõo naa ika a tu naa a sì Soro Yesu wãefu jõu le sì nyë faafu nítää a bala kaar."

XII Ka a niyõo bala na duo i jaa gbulo, tì chele a le a Pool ní a Banabasi na mana a yelfersi ní a ne'maa tõmõ a Nääñmin na de ba tõn a bala na ba i a Juu níbe bala po. **XIII** Ban wa 'yer baar ka a Jemesi mì 'yer, "Yeeer, yi chele ka. **XIV** Simon man ku sì a le a Nääñmin na dõo tiertõ a bala na ba i a Juu níbe ε ika wõn ir níbe a ba po, ku a wu mäe. **XV** Ka a le na dõo sëb a Nääñmin gän po ní a 'yer nyä i yelmäe. **XVI** 'A anyä puor, in lieb tì me a Nää David yir 'lo na lo. In men a 'lo na ñmer, naa le maal wu. **XVII** Ka a níbe bala na che pää na yo bo a Soro ní a bala na ba i a Juu níbe ε na buollo a n yuor, le le a sì Soro 'yer na maal a yele anyäna,' (*Amos 9:11-12*) **XVIII** ka ba bõon a

kõr jaa jaa.

XIX "Maa 'yer nı nyā ıka sı ta vē ka a ı tuo kū a nıyor banyāna na lıere waara a Nāaŋmın sē ε. **XX** Tıche yı ı a sı seb kū ba ıka yaa, ba taa dire tū bon ε, na ba taa sēne ε, dōč na var kpi ba taa ɔɔrɔ ε, na ba taa ɔɔrɔ jāi ε. **XXI** Bojūu, le le a Mosesi bin a nēe ka a Juu nıbe ma mūclə a 'yer nyāna a tēn a jaa ka ba mī ma kar naa a ba lōčfo jiir a Pēnfo Bıbir Daar jaa."

XXII Ka a nıtõnsı nı a nıbere lōčon a pupuorbiir ba jaa pāa kaa ir nıbe a ba pō, ka ban 'matāan a Pōčl nı a Banabası tō ka ba chen a Antiok. Judas ban bučlo Basabası nı Silası le ba ir, a nıbe ayi banyāna mī dōč ı nıbere puo a yeeer. **XXIII** Bala le ba tōn a gān nyāna, "A sıń nıtõnsı nı a nıbere na ı a yı yeeer puor naa a yın na ba ı a Juu nıbe ε, na ı a sı yeeer be a Antiok nı a Siriya nı a Sılısiya paal pō. **XXIV** Sı wōn a bamine na yı a sı sē sıń ba kū ba sōr ε, tı vuro yı dōčnō nı yı 'yere. **XXV** Ala le so ka sı jaa sōc ir nıbe bamine tō ka ban wa a yı sē, 'matāan a sı barmine Pōčl nı a Banabası, **XXVI** a nıbe banyāna le sōc kūn a sı Soro Yesu Kırıſito yuor jūu. **XXVII** A le jūu le sı tōn a Judas nı a Silası ka ban tı man a ba nēe a le sıń seb. **XXVIII** A vıele na kū a Nāaŋmın Sıę nı a sıń mī sē, ka sı kō le tuo yı tuor dōčl a anyāna ju ε. **XXIX** Yı taa dire tū bon ε, yı taa ɔɔrɔ jāi ε, na yı taa ɔɔrɔ dōč na var kpi nōn ε, bıu sēne ε. Yı mō na yı nyōč yı māe a yelsı anyāna pō. Yı jē vıla."

XXX Ban wa bar a Pōčl, nı a Banabası, nı a Judas nı a Silası sōr, ka ba suu chen be a Antiok, be le ba tı lōč taa a bala na puoro ba jaa na ba de a

gān ku ba. **XXXI** A nibe na wa kar a gān a 'yōo ban ākpāen ka ba puo pel. **XXXII** Judas nı a Silası mı na i a Nāaŋmın 'ye'yerbe 'yer 'yer yoo 'yōon a yeer ākpāen. **XXXIII** Ban wa jē a be kor bālāa, ka a yeer le bar ba sōr nı nyā'maar ka ba līeb chen a bala na tō ba sē. 3 **XXXV** Tiche ka a Pōol nı a Banabası jē be a Antiok, be le a bala nı a ba taaba bamine wile tı muolə a si Soro 'yer.

XXXVI A mın le wa kor bālāa ka a Pōol 'yer ku a Banabası, "Vē ka sı le chen tı piir a yeer kaa a tēn ala po sın muol a sı Soro 'yer na sı kaa ḥmīne le ba ire." **XXXVII** Ka a Banabası buorč ika wu de a Jōon Maakı ka ba 'mataa chen. **XXXVIII** Tiche ka a Pōol ba tıer ika a ba tara sōr ε, bojūu wu dōo bar ba be a Pamfiliya ba le pōo ba chen a tōmō jie ε. **XXXIX** Be le ba tān tān taa na ba ḥma dēdēme, ka a Banabası de a Jōon Maakı na wu kpēn a gboro chiin be a Sipurusı. **XL** Tiche ka a Pōol mı ir a Silası ka a yeer de ba 'yōo a sı Soro nūu pō, ka won sōo ba. **XLI** Wu tun a Siriya nı a Sılısiya 'yōonč a bala na puoro ākpāen.

XVI

I Pōol tı chen a Debi na wu tı po chen a Listira, be le wu tı nyę a pupuoro āsōo ban buolə Timoti ka a wu ma i Juu nire na wu puoro, tiche ka a wu sāa ba i a Juu nire ε. II Ka a yeer na be a Listira nı a Ikoniyum por a Timoti yovila. III A Pōol buorč ika wu tara wu 'mataa chiine na wu ḥmaa wu a yōor, bojūu a Juu nibe na kpıere a

---

3 **XV:XXXIII** 15:33 A gāma amine pō, baa 'yōo pōfō ljér nı pie nı anaar ε ika, 34 Tiche ka a nōmō a Silası ka wu jānε a be.

be bōon naa a Timoti sāa na ba i a Juu nīre ε.
IV A le ban lōorō a tēn, le mī le ba mana kōrō ba
 le a nītōnsi nī a nīdierbe na be a Jerusalem na
 'yer bin ka nībe ba turo. **V** Ba 'yōon a pupuorbii
 ākpāen ka a nībe mī waara pōrō bībir jaa.

VI Pōol nī a wō taaba tun a Fırqıya nī a Galatiya
 paal pō, ka a Nāaŋmīn Sīe ḥmaa ba sōr a ba
 taa mōolo a 'yer a be a Asiya ε. **VII** Ban wa
 gbor a Misiya wer pō, ba ta mōorō naa ıka ba
 chen a Bitiniya tiche a Nāaŋmīn Sīe ba kū ba
 sōr ε. **VIII** A ba vīe a Misiya bar tī suu chen be a
 Toroyas. **IX** A tāsōo le a Pōol nyē jāna pō, daba
 na yi Masedonıya ara suorō wō 'yere, "Gōo wa
 ka a Masedonıya wa sōu sī." **X** Pōol na nyē a
 nyefū nyāna, sī ir chōor a le ne na sī chen a
 Masedonıya, na sī bōon ıka Nāaŋmīn le buol sī
 a sī tī mōel a wō 'yer nōo kū ba.

XI A Toroyas sīn yi tōo kpē a gboro a dēdēe a
 le ne chen a Samotırası, ka a wer na wa chaar,
 sī tān a Neapolis. **XII** Be le sī yin gbeε chiin a
 Filipai, Worom dēme le dōo kpīere a be na wō
 mī i a Masedonıya jikpēε, be le sī jāne maal ber
 aŋmīne jaa.

XIII A Pēnfū Bībir Daar, sī yin a tēe pō suu a
 pōn pō, be le sī tīer ıka sīn nyēn jie ban ma suorō
 Nāaŋmīn. Sī jāne naa be na sī piel 'yere 'yer kōrō
 pōbō na lōo a be. **XIV** A pōbō banyāna na chēle
 āsūo yuor din Lidiya na yara fōjūr, na wō yi a
 Tayatira tēe pō, wō mī puoro naa Nāaŋmīn. A sī
 Soro yuon a wō tīer ka wō sōo de a le a Pōol na
 'yer. **XV** 'Lō nī a wō yir dēme ba jaa na wa so a
 Nāaŋmīn kōo, wō buol sī naa a sī wa a wō yir a

wu wa 'yer, "Ala i yi sōc naa ika n sōcon de a si Soro, sūre jaa yi wa jē a n yir." Le le wu mōlo si.

XVI Daar kōo sūn le chiine a jie 'lōnō a Nāaŋmīn sōorfo jie, si tuor gbāgbapōobile na tara a sīdeer na wu ma 'yere yele na i daal kōo. A le wōn 'yere na wu nyere libiyōo kōo a bala na so wu.

XVII Ka a pōobile nyāna turo a Pōol na wu turo si tāna 'yere, "A nībe banyāna i naa a Nāaŋmīn nyā na be saaju tōtōnbō na ba wile yi a faafū sōr."

XVIII Le le a pōobile mar bibir jaa ka a Pōol wa vūor faa tū līeb 'yer ku a sīe 'lō na be a pōobile pō ika, "Yesu Kırıṣito yuor pō, n 'yer ku fu ika fu wa yi a pōobile pō." Ajienaa ka a sīe yi tīche wu bar.

XIX A pōobile sorbo na wa bōon ika baa le nyere tōnō a pōobile sē ε, ba nyōon a Pōol nī a Silası tōo chiin be a daa pō a nībere niem. **XX** Ba chiin ban tū ku a 'yer tōorbo tū 'yer, "A nībe banyāna i naa a Juu nībe na ba wa kpe dōonō si a tēe.

XXI Ba tara na yelsi kōo an ba tara sōr ku a sūn Worom nībe a sūn sōc bū maal ε."

XXII Ka a nīyōo bala ir pōo na baa bara a Pōol nī a Silası ε, ka a 'yer tōorbo vē ka ba yaar a Pōol nī a Silası fuusī bar tū 'yōo a ba fōb ba. **XXIII** A le ban wa fōb ba sēε, ba nyōor ban 'yōo a pōofū die pō, tū 'yer ku a 'lō na guro a pōofū die, a wu bōo kaara ba. **XXIV** Wōn wō a nītō, wō tīe ban 'yōo a die 'lō na be a sālsōo tū lū a ba gbeε mar daa.

XXV A tāsōo bāin le a Pōol nī a Silası sōorō Nāaŋmīn, na ba yiele nī a Nāaŋmīn yiel, ka a ba taaba ban lōo pōon ba chelē. **XXVI** Ajienaa ka a tēe dam kpēo jaa, ka a pōofū yir par kparaa mī dam. Ka a pōofū der dōdōi yuo yuor a jaa, ka nīre jaa bōjorma ban lūn wō for for. **XXVII** Ka

a 'lo na guro a põofu die jæc ir na wu nyæ a le a põofu der dõdõi na yuor, ka wu võc sõc ika wu kõn wu mæe, bojūu wu man tää a põofu dëme yin jo. [XXVIII](#) Tiche ka a Poöl tän, "Ta ge fo mæe ε, sì jaa ben ka."

[XXIX](#) A wu buöl a ba waan fätün wa ku wu a wu põc kpõen be a die põ, na wu tì lo gbur dumo mire a Poöl nì a Silasi niem. [XXX](#) Tì pää ir tara ba yin tì suor, "Nübere, ñjmíne le in ire wa nyæ faafu?" [XXXI](#) A ba 'yer ku wu, "Sõc de a sì Soro Yesu, fõu nì a fo yir dëme na nyen faafu." [XXXII](#) Be le ba pää 'yer a sì Soro 'yer ku wu nì a bala jaa na be a wu yir.

[XXXIII](#) A sõc 'lõnõ le a põofu die guguro de ba yin a tãsõc 'lõnõ na wu tì pëe a ba natës tiche a ba mi tõc so a 'lo nì a wu yir dëme ba jaa a Nääñmin kõc. [XXXIV](#) Ka a põofu die guguro tara ba kpõen a wu yir tì maal bõdiir ku ba, ka nõc kpe a wu yir dëme, bojūu 'lo nì a wu yir dëme ba jaa sõon de a Nääñmin.

[XXXV](#) Wer na wa chaar a 'yer tõerbõ ir a ba tõtõnbõ tõ na ba 'yer ku ba, "Yi chen tì 'yer ku a 'lo na guro a põofu die ika, a wu yuo a dõor bala bar." [XXXVI](#) Ka a põofu die guguro 'yer ku a Poöl, "A 'yer tõerbõ tõn ika n yuo a fõu nì a Silasi bar. A le põpäänyä yin tõc chiine, yi chiine nì nyâ'maar." [XXXVII](#) Tiche ka a Poöl 'yer ku a bala ban tõ, "Chää põ jaa le ba vë a ba fõb sì, baa tõor a sì 'yer ε, sì gba i naa a Worom dëme tì ba 'yõc sì a põofu die põ. Põpäänyä a ba le buõrõ ika ba sõc yuo sì bar? Bala mæe ba wa yuo sì bar." [XXXVIII](#) A tõtõnbõ na tì man a le ku a 'yer tõrbõ,

ban wa wō ıka a Pōol nī a Silası ı naa Worom dēme, dābāe kpe ba naa. [XXXIX](#) Ka a bala māe pāa chen tī 'maal ba yin a pōofu die pō, tī soor ba ıka ba yi a tēe 'lō pō. [XL](#) Pōol nī a Silası na wa yi a pōofu die pō, ba chen a Lidiya yir, be le ba tī tuor a yeeer ka ba 'yōo ba ākpāen tī pāa yi a be chen.

XVII

[I](#) Ba tun a Amfipolis nī Apoloniya na ba wa a Tesalonika, be le a Juu nībe lōofu yir be. [II](#) Le a Pōol na ma ire le wō chen be a lōofu yir, Pēnfusi gbees ata jaa le wō kpe a be ka a 'lō nī a bala vīere a Nāanjmūn gāma. [III](#) Wo mana na wile a le an see a Ni-iraa na di dōoye tī na wō ir a kūu pō ı vor, "A Yesu nyāna ın ben 'yere a wō 'yer, le ı a Ni-iraa." [IV](#) Ka a Juu nībe bamīne sōc a le na ba puɔ a Pōol nī a Silası, 'matāan a bala na ba ı a Juu nībe na dōo puoro a Nāanjmūn lōon pōc 'yōonisi. [V](#) Tīche ka a nyuur kpe a Juu nībe, ka ba bō a ba taaba nībomo be a daa pō lōo taa, na ba piel gōmō be a tēe pō. Ba tī seeen a Jason yir buɔrō a Pōol nī a Silası ıka ba yin chiin ba a nīyōo bala niem. [VI](#) Tīche ban ba wa tī nyę ba ε, ba nyōon a Jason nī a yeeer bamīne chiin a tēe nīberē niem tī tāna 'yer. "A dōor banyāna le dōonō a wer wō jaa, ba wa tān ka pōpāanyā [VII](#) ka a Jason tuor de ba 'yōo a wō yir. Ba sōonō naa a Nāa Siisa chire na ba 'yere ıka nāa ãsuo ben be ban buɔlō Yesu." [VIII](#) A le a tēe nīberē nī a nīyōo bala na wō a 'yer nyāna, a dam ba naa. [IX](#) A ba pāa 'yōo a Jason nī a yeeer bala a ba yab libie tī ba bar ba sōr.

X A le a wer na wa tōc sōb, ka a yeer bar a Pōol nī Silası sōr ka ba chen be a Beriya. Ban tī ta, ba chen be a Juu nībe lōcfu yir. **XI** A Juu nībe bala na be a Beriya in chechelbe gar a bala na be a Tēsalonika, bojūu ba den a 'yer nī chulfu na ba viere a Nāanjmīn gāma kaara būbir jaa ika ba kaa le a Pōol na 'yere in yelmāe bii. **XII** A Juu nībe yōc jie sōon de a 'yer lōon a bala na ba i Juu nībe dōor yōc jie, nī a pōc 'yōconsi bamine yōc jie. **XIII** A Juu nībe na be a Tēsalonika na wa bōon ika a Pōol ben a Beriya muclā a Nāanjmīn 'yer, ba chen a be tī chāgbala a nībe dōonō nī ba. **XIV** Ka a yeer mi tōc 'yōc a Pōol a man sōr a wō chen, tiche ka a Silası nī a Timoti 'lō jē be a Beriya. **XV** A nībe bala na bīel a Pōol ba tī tān won a Atensi, bala le wō līeb tō ika a Silası nī a Timoti a ba wa fōc a wō sē.

XVI A le won chene chele ba be a Atensi, suur wa tī kpe wō naa a le won nyē a tēe na seen a tibē. **XVII** Le le 'lō nī a Juu nībe nī a Greek bala na puoro a Nāanjmīn ma mana taa be a ba lōcfu yir, nī a bala won ma pōc a daa pō būbir jaa nī nūre jaa won tuor. **XVIII** Ka a bōbōnbō bamine na yi a Epikuriya nī a Sītoyik gbul pō piel chire nī a Pōol. Ka a bamine sōrō, "Bo le a dabulōbōlo nyāna ara 'yere?" Ka a bamine mi 'yere, "Nīmīn sāansi kōc 'yer le wō 'yere." Ba 'yere naa nitō bojūu, Pōol muclā naa a Yesu 'yer nōc nī a kūu

põ irfu 'yer. 4 **XIX** Be le ba pää buol wu chiin be a lõofu jie a Areyopagusı na ba 'yer, "Fun tõo wiil sì a fu wil paalaa nyäna fon wile a sì bõc bii? **XX** 'Yer sääan le a nyä fon waan a sì wõnõ na sì buorc ika sì bõc a par." **XXI** Atensi dëme ba jaa lõon a sääanba na kpierē a be, baa tara tõmõ le puč a 'yer paalaa ban ma 'yere na ba chelē nì yelpaalaa na ire.

XXII Le le a Põol pää ir a nibe na lõo a Areyopagusı na wu 'yer, "Atensi dõor, n nyen bõon yin nõ ñmumē puorfu. **XXIII** Bojūu in yooro kaara a yi tibē jiir, n ti nyen a bõor lofu jie ãsuc yin seb 'yõo, ÑMIN LC SIN BA BC C E. A Nääñmin 'lo gba yin mäe na puoro ti ba bõc wu ε, 'lo le n waan ika n wa muol ku yi.

XXIV "A Nääñmin 'lo na maal a wer nì a bomo a jaa na be a põ, 'lo le i a saaju nì a tēe jaa Soro, na waa gäna a yie ala a nibe na men a ba nuur ku wu ε. **XXV** Waa dïel nire nüu tõmõ ala i wu buorc na bon kõc ε, bojūu 'lo mäe le ku nire nyevõr, ka wo voro nì bon jaa. **XXVI** Dabõ'yen põ le wu tu na wu maal a nüborsi, ka ba kpierē a wer wu jaa. A wu man a sõcsı ku ba, nì a jiir ala ban na kpierē. **XXVII** Nääñmin maal naa nitõ ka nire na tõc yõbõ wu, amine së ban nyé wu naa, bojūu waa jääan a sì ãsuc jaa ε. **XXVIII** 'Bojūu, a wu 'yõo le sì chene na sì be ka a tēe põ,' na sì yooro nitää le a yin

---

4 **XVII:XVIII** 17:18 A Epikuriya dëme sõo naa ika pupel wu i yele ban buorc na gã a ba niem ka baal nì dãbãe taa nyõro ba ε. Ka a Sïtoyk dëme mì sõo ika nibe ba kaara ba nì a le ban buorc na ba sõo a le ban be ka nõc bii baal taa nyõro ba ε.

māe nibe bamine na dōc 'yer, 'A wu bibiir le sī l.'

XXIX "Sūn i a Nāaŋmūn bibiir jūu, yi taa i a si tīer ika a Nāaŋmūn nyā kaara naa fīka bon nīre na de wō yē bū bōcfū men, selma, bū libipūla, bū kusur kaar ε. **XXX** A kōr jaa 'lō, Nāaŋmūn līeb puor 'yōo a sī ba bōcfū, tīche pōpānyā 'lō, wō kpākpāana na nīre jaa jie jaa ika, ba līeb ba tīer. **XXXI** Bojūu wō ir bībir bin wōn na de a daba 'lō wōn ir, na wō tōr a wer 'yer nī yeltorsi pō. Wō vēn ka a chaar ku nīre jaa wōn sāl wō a kūu pō."

XXXII Ban wa wō a kūu pō irfu 'yer, bamine lan wuol, tīche ka bamine mī 'yer, "Sūn buorō naa ika sī le wō a 'yer nyā nīdaar." **XXXIII** A le, Pōol bar ba naa a lōcfū jie. **XXXIV** Tīche ka a nibe bālāa turo a Pōol na ba sōc de a 'yer, a ba āsōc le Diyonisīs na i a Areyopagusı lōcfū nīre, ka a pōc āsōc mī na pōc yuor di Damarisi nī bamine mī na pōc.

XVIII

I A anyā puor, Pōol yin a Atensi na wō chen be a Korıntı. **II** Be le wō tuor a Juu nīre na di Akuila na wō i Pontus bal nīre, 'lō nī a wō pōc Pırısilə na yi a Itali wa a ba kor ε, bojūu a Nāa Kulaudiyus 'yer naa ika a Juu nīre jaa wō yi a Worom. Ka a Pōol chen ika wō piir ba kaa. **III** Wō tī jēn a be a ba 'mataa tōnō bojūu ba jaa bōcōn a gāma tōmō. **IV** A Pēnfū Bībir Daar jaa Pōol ma chen a ba lōcfū yir ma tī 'yerε a 'yer buorō ika wō līeb a Juu nibe nī a bala na ba i a Juu nibe tīer.

V Le a Silası nī a Timoti na wō yi a Masedonıya wa a Korıntı, Pōol den a wō sōc wō jaa na wō

mūclō mana kōrō a Juu nībe ıka a Yesu le a Nīraa. **VI** Tiche ka Juu nībe 'yerē a Pōol kpōkpoor 'yer, a wō pāpā a fōbaa 'yōc ba tī 'yer kō ba, "A yi jāi a līeb dōol a yi ju, a ba le i maa 'yer ε, an yi dīna chiine, n chiine naa a bala na ba i a Juu nībe jie." **VII** Pōol yin be a lōcfō yir na wō gōr a daba āsūc na di Titiyusı Jusitusı na ba i a Juu nīre ε na puoro ka a wō yir gōr a lōcfō yir. **VIII** Ka a Kūrisipusı na i a lōcfō yir nīdiere nī a wō yir dēme ba jaa sōc de a sī Soro 'yer nī a Korünti dēme yōc na wō a le wōn 'yer, a ba sōc a wō so ba jaa a Nāaŋmın kōc. **IX** A tāscō āsūc, a sī Soro 'yer 'yer kō a Pōol jāna pō ıka, "Taa joro dābāε ε, mōc nībir mūclō a 'yer ta pōc nīe ε. **X** Bojūu, in pōc fū naa, nīre jaa kō nyōc fū bū maal fū deer ε, bojūu n chēne na tara nīyōc a tēe nyā pō." **XI** Be le a Pōol jē a be a Korünti yuon gbul nī bōŋmaa na wō wile ba a Nāaŋmın 'yer.

XII A sōc 'lōnō le a Galio i a Akaya nīkpēε, ka a Juu nībe guor taa na ba nyōc a Pōol chiin be a 'yer tōɔrfū jie. **XIII** Be le ba tī 'yer, "A daba nyāna le buɔrō ıka wō līeb a nībe tīer ka ba puoro Nāaŋmın na ba tu a le a sī nebinsi na 'yer ε." **XIV** Ka a Pōol haa nīe ıka wō 'yer 'yer, tiche ka a Galio 'yer kō a Juu nībe, "A yin, ala ta i yeldær bū yelbier kōc 'yōc le, in taa 'maan āgān chēle. **XV** Tiche an ben wa lōc taa nī a yi 'yer bie nī yoe 'matāan a yi nebināa yin māe yi maal, maa kō tōc a 'yer nyāna tōɔr ε." **XVI** Le le wō vē a ba dii ba bar be a 'yer tōɔrfū jie. **XVII** A ba līeb nyōc a Sosetenesi na i a lōcfō jie nīkpēε na ba ḥme be a 'yer tōɔrfū yir dōdōr nīe, tiche a Galio baka ba

be be ε.

XVIII Põol jõen be a Korunti tõe kor bälää, tõ pää bar a yeeer na wõ kpe a gboro chiine a Siriya ka a Pürisila nõ a Akuila põo wõ. Sere tiche ka wõ chen, wõ vën ka ba põ wõ a ju be a Senkereya, bojõu wõ dõo põl 'yõo a wõ mäe. **XIX** Ba tän be a Efesus tõe põ, ka a Põol bar a Pürisila nõ a Akuila tõ na wõ mäe chen be a lõofu jie ka a 'lõ naa Juu nõbe tõ mana taa. **XX** A ba suõr wõ ka wõ jõne a be bälää tõ waa sõo ε. **XXI** Tiche won wa chiine wõ tür nee ko ba, "Ala i Nääñmin wa sõo naa, in lieb wa." Be le wõ kpe a gboro yi a be a Efesus tõe põ. **XXII** Won tõ ta a Sisariya wõ don be a Jerusaleem na wõ tõ puor a bala na puoro, tõ pää suu chen a Antiok. **XXIII** Põol na tõ jõ a be a Antiok kor bälää, wõ pää yin yuõro a Galatiya paal 'lõ wõ jaa nõ a Fürgiya na wõ 'yõonõ a poturbo ãkpäen.

XXIV Ka a Juu nire ãsvo yuor na di Apolosi yin be a Aleksandiriya na wõ wa a Efesus tõe põ. Wõ i naa nire na jän na wõ bõo a Nääñmin gäma tõ bõo 'yer sõ. **XXV** Apolosi nyä dõo jän a si Soro sõr defo, na wõ 'yere nõ nõbijue na wõ wile nõ Yesu yele ka a tor, tiche ka a i Jõon Nääñmin kõo sofu tõe le wõ bõo. **XXVI** Wõ piel na wõ 'yere nõ nyää be a Juu nõbe lõofu yir. A Pürisila nõ a Akuila na wa wõ a wõ 'yer, ba buõl won be a ba yir na ba pää wiil wõ a Nääñmin sõr jaa dẽ dẽ. **XXVII** Apolosi wa buõro naa Akaya chenfu, ka a yeeer 'yõo wõ ãkpõsõ tõ seb gän ku a bala na puoro a be a ba de wõ. Won tõ ta a be a in sõufu kpõsõ ku a bala a Nääñmin wâefu na vë ka ba sõo de a Yesu. **XXVIII** Wõ 'yer kpõsõ jaa lob a Juu nõbe chää

pō, na wō chīre ba yuoro nī a Nāaṇmīn gāma wile ba ika a Yesu lē i a Ni-iraa.

XIX

I Le a Apolosı na chēne be a Korıntı, Pōol den a mōgōč sōr na wō tī ta a Efesus tēe pō. Be lē wō nyē a poturbo bamīne, II na wō suv̄r ba, "A sōo 'lō yūn sōo de a Yesu, yī nyen a Nāaṇmīn Sīe bīu?" Ka ba 'yer, "Kai, saa gba wō ika Nāaṇmīn Sīe ben be ε." III Ka a Pōol suv̄r ba, "Tī kōbuor le yī so?" Ka ba 'yer, "Jōon kōo le sī so." IV A Pōol 'yer ku ba, "A bala na līeb a ba tīer le a Jōon so ba Nāaṇmīn kōo, tī na wō 'yer ku a nībe ika ba sōo de a 'lō na waara a wō puor, 'lō le i a Yesu." V A nībe na wa wō a anyāna ba sōo naa ka wō so ba a Nāaṇmīn kōo, nī a sī Soro Yesu yuor. VI Ka a Pōol dōoł ba a wō nuur ka Nāaṇmīn Sīe wa kpē ba a ba 'yere kōkōyor, na ba ma piel 'yere le Nāaṇmīn na wiil ba. VII Ban īn dōoł pie nī ayi.

VIII Nmersı ata le wō be a be na wō ma kpīere a ba lōčfū jie na wō ma kpīrkpiere ba wile ba a Nāaṇmīn nāalōo 'yer. IX Tīchē a bamīne kpēmē naa a ba nyāa na ba tōr baa sōo ε, tī na ba kpere a Sōr. Ka a Pōol bar ba, tī na wō ma tara a bala na sōo de, ma kpēn be a Tiranusı jānfū diyal 'lō pō, a ba ma tī mana taa. X Le le wō tara tī tān yuom ayi, ka a Juu nībe nī a bala na ba i a Juu nībe, bala jaa na be a Asiya paal pō wōn a sī Soro 'yer.

XI Nāaṇmīn den a Pōol tōn ne'maa tōyōč. XII A Pōol fōbile wōn ma fielē nī nyīe nī a wō pēpele ala wa sūr baalaa, a baalsı ba jaa ma sa naa, ka a sīdēbe ma yire a nībe pō.

XIII Ka a Juu nībe bamine mī yi yuorō na dii a sīdēbe ka a yi na ba fere de a sī Soro Yesu yuor 'yērē kūrō a bala na tara a sīdēbe, "A Yesu 'lō a Pōol na mōolō, a wū yuor pō le sī 'yērē kūrō yi, yi wa yi." **XIV** A Juu nībe bōorlo nīkpēs na di Sekeva dabil ayopōi le dōc maala a le nē. **XV** Daar kōo a sīdēer suv̄r ba naa, "N bōon Yesu naa bōo Pōol, tīchē a yun mī ba boo yi ı?" **XVI** Ka a daba 'lō na tara a sī dēer pāa cō nyōor ba jaa, na wū n̄me ba jaa pūrpūr tōor a ba bonsī chīer ka ba jo yi a die pō nī sal'mōi.

XVII A Juu nībe nī a bala na ba ı a Juu nībe, na kpīerē a be Efesus tēe pō, ba jaa bōon naa a yele nyāna, ka dābāe kpe ba a baa le tara a sī Soro Yesu yuor dāenē nī ε. **XVIII** Ka a nīyōo bala na sōo de, yi chāa pō, na ba 'yērē a ba maal dēbe. **XIX** A jibūverbō bala mī na sōo, waan naa a ba jibūvrgāma wa chōm a nībe ba jaa niem, ban wa sōr a gāma ala ban chōm libie ka a ı libipila turo ayi dōc lūjaayi nī pie (50,000). **XX** A sōr nyāna le a sī Soro 'yēr yaar de jie wū jaa nī kpēo.

XXI A anyāna a jaa na wa ı, Pōol n̄men nyāa ıka won chen a Jerusalem na won tu a Masedonuya nī Akaya, "Maa wa ta a be baar, ın chen a Worom mī." **XXII** Wō tō naa a nībe ayi a bala na sōnō wū Timoti nī Erastus ka ba chen a Masedonuya, tīchē ka a 'lō jānē be a Asiya paal pō kor bālāa.

XXIII A sōo nyāna le a damfō ir a Sōr tōfō 'yōo. **XXIV** Sāa kuro kōo yuor na di Demetirus, wū ma den a kpāna na wū kur a Atemisi puorfō yirbil ka a bala na ı a tōtōnbō nyērē libie. **XXV** A Demetirus buol a wū tōtōnbō ba jaa lōo taa nī a bala jaa mī

na bōo a maalfu na wō 'yer kō ba, "Yēer, yi bōon naa tōnō sīn nyēre a tōmō nyā pō. **XXVI** Yīn māe nyē naa na yi wō a le a Pōol nyāna na 'yēre na wō lēre a niycō tīersi a ka Efesus tēe pō, nī a Asiya wer wō jaa. Wō 'yer naa ika a ḥmīme ala ban maal nuur ba i ḥmīme ε. **XXVII** A ba i a sī yara na lo tēe le ε, tīche ba kō le 'yōōnō a Atemisi puorfū yir kpēs go ε. Ka a Asiya nī a wer wō jaa kō le puoro a ḥmīn rōc nyā go ε."

XXVIII Ban wō le a Demetirus na 'yer, ka a suur nyōcō ba a ba tāna 'yēre, "A sīn Efesus ḥmīn Atemisi bērma naa." **XXIX** Ajienaa le a tēe wō jaa rōcōn gōmō, ka a nībe nyōcō a Gayus nī Aristakus, Pōol tōtōtaaba le a ba 'mataa yi a Masedonīya na ba ḥmōr ba a le chiin a jie 'lō a tēe nībe na ma lōō dāenē. **XXX** Ka a Pōol mī ta bōorō ika wō daa yi a be a niycō bala pō, tīche ka a poturbo ba sōc ε. **XXXI** A nīberē bamīne gba na yi a paal 'lō pō na i a Pōol barmīne, tōn nībe ka ba sōr wō ika wō taa ires wa yire be a dāen jie ε.

XXXII Burbur kpēn a niycō bala na duo a be, ka bamīne 'yēre turo nī ka sen, ka bamīne mī 'yēre turo nī jā yuo, ka bamīne mī gba ba bōo bo 'yōō ban be be ε. **XXXIII** Ka a Juu nībe daa Aleksanda 'yōō be a niem, ka a niycō bala tāna mana wō le won na 'yer. Wō wīlwīl ban nuur ika, ba bar gōn tī wō 'yer a ba kaa. **XXXIV** Tīche ban wa bōon ika Juu nīre le wō i, ba jaa ḥmen chel bō'yen lēee tī na ba 'yēre, "A sīn Efesus ḥmīn Atemisi bērma naa."

XXXV A tēe gān seere vēn ka a niycō bala ḥmaa vuor tī wō 'yer kō ba, "Efesus dēme wōi, a wer wō jaa bōon naa ika a Efesus tēe le kaara a

Atemisi kpēē nyā puorfō yir a wō kōsūr 'lō na yi a saaju lo. [XXXVI](#) A nītōnō jūu, nīre kō tōō chūr ε, yi i jaa gbul na yi ta pōcōrō yelsi ε. [XXXVII](#) A nībē banyāna yīn waan a kana ba ju bon jaa a puorfō yir ε, bīl 'yer 'yerdeēr jaa 'yōō a sī nīmīn pōcō nyā ε. [XXXVIII](#) Ala i a Demetirus nī a wō tōtōnbō wa tara nīre nī 'yer, a 'yer tōōrfō bibie ben be nī a nīberē ban tōō chen a be tī buōl taa. [XXXIX](#) Ala i yele kōō mī ben be a yi buōrō ika yi 'yer, ban tōō maal a be a nīyōō ba jaa niem. [XL](#) A lē an sī ben 'yer pō, a damfō nyā na dam a dīna jūu. A 'yer nyāna jūu, saa be jaa na tōō wiil a par ε, bojūu a ba tara par ε." [XLI](#) A anyāna wōn 'yer baar tī na wō wēl a nīyōō bala bar.

XX

[I](#) Lē a gōmō na wa baar, Pōōl tōōn buōl a poturbo ka ba wa, a wō 'yōō ba ākpāēn tī bar ba tī chen a Masedonīya. [II](#) Be lē wō tu a tēn ala pō na wō 'yer 'yer yōō 'yōōn a bala na puoro ākpāēn na wō tī tān a Greek wer pō, [III](#) wō jēn a be nīmersi ata. Bojūu a Juu nībē dōō guoro taa a wō yele, ala lē so waa lē kpē a gborō chen a Siriya ε, tī na wō līeb tu a Masedonīya sōr nī gbeε. [IV](#) Ka a bala na pōō wō a ba 'mataa chen lē, Sopater a wō sāā lē Pirihusī na yi Beriya, Aristakus nī Sekundusī mī na yi Tesalonika, Gayus na yi Debi nī Timoti nī Tichikusī nī a Torofimusī na yi a Asīya paal pō. [V](#) A nībē banyāna lē de nie tī chēlē sī be a Toroyas. [VI](#) Tīche a Paanōkōō Lōōfō di na wa baar, sī kpēn a gborō yi be a Filipai tēē pō na sī maal ber anūu tī na sī pōō ba a be Toroyas jāne a be ber ayopōi.

VII A Pēnfū diviε bio daař jāanučr, sī jaa lōon taa na sūn 'mataa di. Pōol 'yere naa a Nāaŋmūn 'yer kūrō a nībe bojūu wer wa chaar, wōn chen naa. Wō 'yer kor jaa ka wer tī pō. **VIII** A be a bōčpīe pō sūn lōo ba chūm fātīnsi yōo bin. **IX** Pōlbile kōč yuor na di Yutikus jāne naa a tokoro nee ka a gōč kpe wō. Le a Pōol na 'yer kor a wō gur jaa chāu na wō yi a be a saaju faa lo a be tēe, bojūu ba men a bōčpīe dōčl taa ata ka ba suu 'mōč ka i wō kpi naa. **X** A Pōol suun tī lo bib a kūu tī kōr wō tī 'yer kū a nībe, "Yī ta kōnō ε, wō chēne na vōrō." **XI** Wō pāa don be a bōčpīe pō, ka wō tī nōma a paanōč ka ba 'mataa di tī wō le 'yer lēee ka wer tī chaar ka wō yi a be chen. **XII** Tīche ka pōlbile ir kpēme ka ba āgān 'maa a ba tara wō kul a yir.

XIII Sūn den nie kpe a gboro na sī chiine a Asosi, be le sūn tī 'mōč a Pōol, le le wō dōč man sī tī chiine nī gbeε a be. **XIV** Le wōn tī tuor sī a be Asosi, sī 'mōč wōn 'yōč a gboro pō na sī chiine be a Mitilene. **XV** Wer na wa chaar, sī yin a be tī ta Kiyosī ka a wer le bōč chaar sī go kaa i sī vien Samosī bar. A ber ata daař le sī pāa ta a Miletusī. **XVI** Pōol bučrō naa ika wō po a Efesus tēe bar na wō ta gā be a Asiya paal pō ε, bojūu wō bučrō na fōč ika 'lō tōč, wō ta a Jerusalem a Pentikosī bībir daař.

XVII Pōol na chēne be a Miletusī le wō tōč bučrō a bala na puoro a be a Efesus, a ba nīdierbe ka ba wa. **XVIII** Ban wa ta, wō 'yer kū ba, "Yī bōč le in be dōč kpīere a yī sē, yi a daař 'lōnō jaa in wa a Asiya paal pō. **XIX** Māe siirfu nī nībikōč le n tōnō nī a sī Soro tōmō, bojūu a Juu nībe ba maal ma

vila ε. **XX** Yìn māe bōon naa ika n ba sōo yì yele jaa na sōu yì ε, tiche n wile yìn chāa pō, ní a yì yie pō. **XXI** N kpākpāan naa a Juu nibe ní a bala na ba i a Juu nibe ε, ika ba līeb wa a Nāaŋmīn sē, na ba līeb a ba tīer sōo de a sī Soro Yesu.

XXII "Pōpāanyā 'lō, Nāaŋmīn Sīe 'yer man ka n chiine a Jerusalem, n ba bōo len na tī pōo ma a be ε. **XXIII** Yelbō'yen tēe le n bōo ika, tēe jaa pō, a Nāaŋmīn Sīe ma vēn ka n bōo ika die pō pōofō, ní wōm le in tī tuor. **XXIV** Tiche a anyāna maa bā ma ε, ala i in tōo jo ta a baaraa naa tō a le a sī Soro Yesu na ku ma a tōmō, ika n 'yer a Nāaŋmīn wāefū 'yer nōo.

XXV "Yì nyε, pōpāanyā a yìn bala jie in yō naa muoł a Nāaŋmīn nāalōu 'yer, yì kō le nyε ma go ε. **XXVI** A le jūu, n 'yere na kurō yì a dīna ika āsōo jaa wa bōr, n nūu ba puo be ε. **XXVII** Bojūu n ba dōo sōo yì yele jaa ε, tī man a le jaa a Nāaŋmīn na buorō ku yì. **XXVIII** Yì gu yì māe ní a nibe bala 'yō a Nāaŋmīn Sīe na maal yì a yì i a nīdierbe. Yì kaara a Nāaŋmīn pupuorbiir bala wōn dān a wō māe jāi. **XXIX** N bōo nnaa ika maa wa chen baar, nibe na līeb gbōgboi kpe a yì pō, ba kō bar yì ε. **XXX** Bamīne na yin a yìn māe pō gba, na ba jer a yelmāe bel nibe ka ba turo ba. **XXXI** A le jūu yì guro yì māe na yì tīer kaa, yuom ata ní nyā in ba vē a yì āsōo jaa wiilfū ε, nībikōo le n wile ní yì mōtōo ní tāsōo.

XXXII "Pōpāanyā, n de yin 'yō a Nāaŋmīn nūu pō, ní a wō wāefū 'yer bie pō, a yì na tōo nōo a wō ku yì a bōsōn ala wōn tara ku a wō nibe. **XXXIII** N ba tara nyuur ní āsōo jaa libir, bīl selma,

bui a fōor ε. [XXXIV](#) Yün māe bōon naa ıka a n bōbūorsı, a n nūu pō le a yi, naa sōu a bala in līo tōnō nı. [XXXV](#) Bon jaa in maal, n wiil yi naa ıka a tōkpāen a nıtōnō pō le, sı̄n tu na sı̄ sōu a nubaalsı, yi tiere a le a sı̄ Soro Yesu na dōc 'yer, 'An in bōcsōn ku a 'lō na de bon ku nire, gar a 'lō na de.'

[XXXVI](#) Wón 'yer a anyāna baar, wō gbur dumo ka ba jaa 'mataa suor a Nāaŋmın. [XXXVII](#) Ba jaa Ȑman nübikō tı na ba kōr kōr wō. [XXXVIII](#) A le na maal sōc a ba puo nı nyā, a le wón 'yer ıka ba kō le nyē wō go ε, tı na ba bıel wō suun a gboro jie.

XXI

[I](#) Sın wa bar taa baar, sı̄ kpēn a gboro na sı̄ tor a Kos a dēdēe a le ne, a wer na wa chaar ka a ı sı̄ tān a Worodesı yi a be chen a Patara. [II](#) Sı̄ nyen a gboro Ȑsuo na chiine a Fonisiya ka sı̄ kpē chiine. [III](#) Sın wa nyere a Sipurusı tēe sı̄ lan wón bar a guba jie tı ta a Siriya tēe pō. Tire le sı̄ ta ara an ı be le a gboro na wel a tuor wón tuo. [IV](#) Be le sı̄ nyē a poturbo bamıne na sı̄ jāne a ba sē ber ayopōi. Ka a Nāaŋmın Sı̄ tu a ba 'yōc a ba 'yer ku a Pōol ıka wō taa chiine a Jerusalem ε. [V](#) Tiche a sı̄ bibie na wa ta, sı̄ yin de a sı̄ sōr. Ka a poturbo bala ba jaa nı a ba pōbō nı a ba bibiir ba jaa bıel sı̄ yin a tēe pō, tı tān a man gogoro neε, ka sı̄ gbur dumo suor Nāaŋmın. [VI](#) Sın wa bar taa baar, sı̄ kpēn a gboro pō, tı ba mı lieb kulo a yir.

[VII](#) A Tire sı̄ be yi, a man pō le sı̄ chen bālāa tı ta a Tolemaisı be le sı̄ puor a yeēr bamıne na

be be na sī gā a be bībir bō'yen. **VIII** Sūn ir a be chiine sī tān be a Sisariya na sī chen a Filip na mōelō a Nāanjmūn 'yer nōo na wō mī ı a nībe ayopōi bala āsuō ban dōo ir be a Jerusalem yir. **IX** Wō dōo tara pōcsarsi anaar na ba kul sūrbe ε, ka Nāanjmūn ma kū ba a wō 'yer a ba 'yere.

X Sī jēn a be kor bālāa ka a Agabus yi be a Judiya na, **XI** won wa a sī sē. Wō den a Pōol sīe gān na wō lūn a wō māe nuur nī a gbeε tī na wō 'yer. "A Nāanjmūn Sīe 'yer naa, 'Nītōnō le a Juu nībe na be a Jerusalem na lū a nīre 'lō na so a sīe gān nyāna, na ba 'yōo a bala na ba ı a Juu nībe nuur pō."

XII A le sīn wō a nītōnō ka a sīn nī a nībe bala na be a be 'mataa suor a Pōol ıka wō taa chiine a Jerusalem ε. **XIII** Tīche ka a Pōol 'yer, "Bāa 'yōo le yi kōnō na yi chīre ma a āgān a le? N sōo naa, a ta ı a lūfu tēe ε, tīche n kpi be a Jerusalem a sī Soro Yesu yuor jūu." **XIV** A le sīn suor wō faa sī mī bar naa tī 'yer "A sī Soro bōfū a ı."

XV A anyā puor le sī choor na sī do be a Jerusalem. **XVI** Ka a poturbo bala na be a Sisariya bīel sī na ba waan sī a daba 'lō na di a Minason yir be le sīn wa kpīere, Sipurusi tēe pō le wō yi tī na wō ı a poturo kor.

XVII A le sīn wa ta a Jerusalem, a yεer de sīn nuur ayi. **XVIII** Ka a wer na wa chaar, sīn nī a Pōol jaa 'mantaa chen ıka sī tī nyε a Jemesi ka a ı be le a nīberε ba jaa lōo taa. **XIX** Pōol na puor ba jaa baar, wō man naa yele a jaa kū ba, a le a Nāanjmūn na de wō tōn be a bala na ba ı a Juu nībe pō.

XX A le ban wō anyāna ba jaa pεen Nāaŋmīn tū na ba pāa 'yer kū a Pōol, "Yεbe faa nyε, a Juu nībe turo turo na sōc de, tiche ba chēne na tara nībijε nī a nebināa. **XXI** Ba man kū ba ıka fōv le wile a Juu nībe bala na kpīere a bala na ba ı a Juu nībe pō, ka ba taa turo a Mosesi ε, na fō le wile ıka ba taa ȷmara a ba bibiir yōi ε, na ba taa ȫre a le a Juu nībe na ma ȫre ε. **XXII** Ban wōn ıka fō wan a ka, ȷmīne sīn ı? **XXIII** Fōv buɔrɔ fō tu a le sīn na 'yer. Dōor anaar ben ka a sī sē na ba pōl 'yōɔ a ba māe. **XXIV** De a nībe banyāna na fō puɔ ba, a yī tū pōl a fō yab a ba jur pōfō sāma. Ka nīre jaa na pāa bōɔn ıka a le ban man 'yōɔfō ba ı yelmanāe ε, tiche a fōv māe mī turo naa a nebināa. **XXV** Tiche a nīyor bala na sōc de, sī seb gān kū ba a le sīn 'yer ıka, ba taa dire tībe bomo ε, bū ɔɔrɔ jāi ε, bū 'wōb duɔ na var kpi ε, na ba taa sēne ε."

XXVI Wer na wa chaar, Pōol den a dōor anaar bala ka ba 'mataa tū pōl a ba māe. Tū na wū pāa chen be a Nāaŋmīn puorfō yir na tū 'yer a bībie ala a ba pōlfō na baar nī a bōɔrlo bomo ala a ba āsūɔ jaa na ir. **XXVII** A le a ber ayopōi na wa gboɔrɔ a baarfō, a Juu nībe bamīne na yi a Asiya paal pō nyēn a Pōol a be Nāaŋmīn puorfō yir, na ba dam a nīycō bala a ba nyccō wū. **XXVIII** Ba gboolo naa, "Isūral nībe wōi, yī wa sōu sī yooo. A daba le anyāna na wile a nībe jie jaa ka ba kpere a sī nībe nī a nebināa lōɔn a jie nyāna. Le tēe gba ba le ε, wū tara na a bala na ba ı a Juu nībe ε, kpēn ka a Nāaŋmīn puorfō yir na wū sōɔ a jīvīla nyāna." **XXIX** Ba dōɔ nyē a Torofimusī na yi a Efesus nī a Pōol a ba tīer man tāa a Pōol tara

won kpēn be a Nāaŋmīn puorfū yir.

XXX A tēdaa wu jaa kab, ka a nībe yire a tēe wu jaa joro waara na ba wa nyōo a Pōol. Ba nyōo won a le tōo yin a Nāaŋmīn puorfū yir jie tī pōo a pāma ajienaa. **XXXI** Ka ba ta buorō ika ba ku a Pōol ka a yele tī ta a Worom sojası ba jaa nīkpēe ika a Jerusalēm wu jaa dōōnō naa. **XXXII** A wu vaa ir a le na wu tara a nīberē bamīne nī a sojası na wo suu chiin be a nyōo bala pō. Le ban wa nyē a nīkpēe nī a wu sojası a ba bar a Pōol ḥmefū.

XXXIII Le a sojası ba jaa nīkpēe na wa ta wu tī nyōon a Pōol na wu vē ka ba gbār wu nī bōjersı ayi. Tī pāa suor ika nī ana le, nī bo le wu maal.

XXXIV Bamīne na be a nyōo bala pō 'yere na turo nī jiyuo ka bamīne mī 'yere turo nī jiyuo a sojası ba jaa nīkpēe na ba nyē a yelmāe ε, a gōmō jūu, wu vēn ka ba tara a Pōol guor be a sojası kpefū jie. **XXXV** Le a Pōol na wa ta a dofū jie a nībe pir pirfū jaa waa naa ka a sojası 'mōo a Pōol. **XXXVI** Ka a nyōo bala na turo tāna 'yere, "Yi ku wu."

XXXVII Le a sojası na wa ika ba kpēn a Pōol a be a ba kpefū jie wu suor naa a sojası ba jaa nīkpēe ika, "N 'yer 'yer kōo ku fu bii?" Ka a nīkpēe suor wu, "Fun tōōn 'yer a Greek kōkōr bii? **XXXVIII** A ba i fōo le a Ijipiti nīre 'lō na dōō ḥmaa a jeer na fu tōo dōō turo anaar (4,000) kpēn be a mōgōo pō ε?" **XXXIX** Ka a Pōol 'yer, "N i naa Juu nīre naa yi a Tasusı na be a Sīlisīya paal pō, naa yi a tēe nyāna pō nīre jaa na bōōn, yāayāabile sōo ka n 'yer 'yer ku a nībe." **XL** A sojası ba jaa nīkpēe kon a Pōol sōr, ka a wu ir ara a dofū jie, na wu wīlwīl a nyōo bala a nuur ka ba bar gōmō. A le ban

wa ḥmaa a vuor wu den a ba Juu nibe kōkōr na 'yere ni.

XXII

I “N yeeer ni n sāamīne yi chele a n 'yer in 'yere a pōpāanyā.” **II** A le ban wa wō wōn 'yere ni a ba māe Juu nibe kōkōr ka ba jaa ḥma vuor, tī a Pōel pāa 'yere, **III** “Maa in Juu nire ka ba dōc ma a Tasusı na be a Silisıya paal pō, tiche a kana a Jerusalēm le ba guol ma. A wiwile Gamaliel pīlem le n jāne ka wu wiil ma a neer ala a sī sāakpāmīne na dōc turo ka n mī turo a Nāaŋmīn ni a n nyāa wu jaa, nītāa a yi āsūo jaa na be turo a dīna. **IV** N gen a nibe bala na turo a Sōr nyāna naa kū, n nyōor dōc nī pōbo jaa 'yōo a pōcōfō die pō. **V** A bōorlo nīkpēe nī a nibe na tōcōn di ma dāasīe, ba sē le n de gāma na chiin a ba yeeer sē be a Damaskus, n chen ika n tī nyōor a nibe banyāna waan a Jerusalēm ka ba kpāa ba.

VI “Mōtōtuo sōcō le n chiine tī gbōrō a Damaskus, ajienaa ka i chāa yin be a saaju na wu wa chaar jilō ma. **VII** Ka a n tōcō lo a tēe a le ne tī naa wō kōkōr na surō ma, ‘Sōcōl, Sōcōl, bo le fu gere ma a le?’ **VIII** Ka n suor, ‘Soro, an le fu i?’ Ka a kōkōr 'yer, ‘Maa le a Yesu na yi a Najareti a 'lō fuon gere.’ **IX** A maa nī a bala na lōcō chiine ba nyen a chāa, tiche baa bōcō a nīnyīne kōkōr le wōn 'yere ni ma par ε. **X** Ka n suor, ‘Soro, ḥmīne le in i?’ Ka a Soro 'yer, ‘Ir na fu kpe be a Damaskus tēe pō, be le ban tī man fu a le in buorō ika fu i.’ **XI** Ka n lōcturbo bala nyōor a nūn tōcō kpēn be a Damaskus tēe pō, bojūu a

chāā 'lōnō na chaar 'yōō ma a le nē n ba le nyere ε.

XII "Daba kōō yuor na di Ananias wan ika wō wa nyē ma, wō in Nāaŋmīn puoro na wō turo a nebināā ka a Juu nibe ba jaa na kpierē a be 'yōōnō wō. XIII Wō wa ara na gbēb ma tī 'yer, 'N yebē Sōol, le nyere,' ka a i ajienaa ka a i n nyē wō naa. XIV Be le wō pāā 'yer ku ma, 'A sī sāakpāmīne Nāaŋmīn le ir fū ika fū bōō a le wōn buɔrō, na fū le nyē a cheche sōo 'lō, na fū wō a 'yer bie yi a wō nēs pō. XV Fōō le na i a dāasīe sōo na fū ku a nibe ba jaa, a ala fōn nyē, nī a ala fōn wō. XVI Pōpāanyā, bo le fū le chēlē go? Ir a ba so fū a Nāaŋmīn kōō, ka a na pēē a fū yeldēbe bar a fū buɔlō a sī Soro yuor.'

XVII "A le in lēb wa a Jerusalēm naa tī sōɔrō Nāaŋmīn be a puorfū yir, ka a wa kaara ma jāna kaar. XVIII Ka n nyē a sī Soro na 'yere 'yer kōrō ma. Wō 'yer naa, 'Pōō fōō na fū yi ka a Jerusalēm ajienaa, bojūu nīre jaa kōō sōo a le fōn na 'yer a n 'yer ε.' XIX Ka n 'yer sōo wō, 'N Soro a nibe banyāna bōōn naa a le in yuɔrō a lōōfū jiir naa nyōōrō ba pōɔrō tī ḥmiere a bala na sōo de fū. XX A daaar 'lōnō ban kōrō a fū dāasī dire Sīteven maa nī bala jaa in nebō'yen ka n kaara a ba fuusi tī ba ku wō.' XXI Ka a sī Soro pāā 'yer ku ma, 'Chen, in tō fōn tēer jaa be a bala na ba i a Juu nibe pō.' "

XXII A nīyōō bala chēlē naa le a Pōol na 'yere wa tān a jie wōn 'yer a nīyor pō chenfū 'yer, a ba pāā tāna 'yere, "Yī ḥmaa wō ju, a ba sēē ika wō le chēnē vurō ε." XXIII Le le ba pōɔrō a gōmō tī lōōrō a ba fōor ūōnō a tāna lōōrō a saaju. XXIV Ka

a sojası ba jaa nıkpẽe vẽ ka ba tara a Pœol kpẽn be a sojası yir. Wu 'yer ıka ba fõb a Pœol a wu wil ba bãa lẽ so a nıbe pœoro a gõmõ 'yõonõ wu a le. **XXV** A le ban lũ a Pœol ıka ba fõb, ka wu suor a sojası nıdier na ara a be, "A tara na sør ka yun fõb a Worom nıre na yaa suor kaa a yelnyine wun i ε?"

XXVI Le a sojası nıdier na wa wõ a nıtõ wu chen a ba jaa nıkpẽe sẽ tı 'yer, "Nmıne le fun i? A daba nyã ın Worom nıre." **XXVII** Ka a sojası ba jaa nıkpẽe chen a Pœol sẽ tı suor wu, "Yer ku ma, Worom nıre le fu i o?" Ka a Pœol 'yer ıka, "Jø." **XXVIII** A sojası ba jaa nıkpẽe pää 'yer, "Maa 'lo, libiyoo le n yab tı jäne a ka." Tiche ka a Pœol 'yer, "Maa 'lo, ka le ba dco ma." **XXIX** Ka a bala na ara gu a wu fõbfu mı tco yaar ajienaa. Dãbæs mı kpẽn a sojası ba jaa nıkpẽe a le wun wa bõon ıka a Pœol ın Worom nıre tiche ka wu vẽ a ba lũ wu.

XXX A wer na wa chaar, a sojası ba jaa nıkpẽe buçoro naa ıka wu bõo bãa 'yõo le a Juu nıbe ba bara a Pœol ε. Wu for wun bar tı buçol a Juu nıbe bœrlo nıbere nı a 'yer tœrbo nıbere ka ba jaa lõo taa. Tı wu pää suu waan a Pœol a wu wa ara a ba niem.

XXIII

I Pœol kãan a nıbere a le a dẽdẽe tı 'yer, "Nyεer, n tõn a le na seet ku Nãaŋmın wa ta a dına tı n nyãa ba dõconõ ε." **II** A anyãna wun 'yer ka a Ananias na i a Juu nıbe bœrlo nıkpẽe 'yer ku a bala na ara gbür a Pœol ıka ba 'ma wu a nee po. **III** Ka a Pœol pää 'yer ku wu, "Nãaŋmın na 'ma fu

naa a fōu na i a tāpiel dachin nyā. Fu jēn a be ika fu tōr a n 'yer a le a nee na bin tī na fōu māe le sōonō a nee, na fu 'yer ika ba 'ma ma." **IV** A bala na ara gbōr a Pōol 'yer ku, "Aa! Boorlo nūkpēe le fu turō ε?" **V** Ka a Pōol 'yer, "Yēer n ba bōo ika a boorlo nūkpēe le wo i ε, bojūu a seb a Nāaŋmūn gān pō ika, 'Taa ure wa 'yēre 'yerdeer 'yōonō a fu nībe nūdier ε.' " (*A Yifū Gān 22:28*)

VI Pōol na wa bōon ika a Saduseemine jer naa Faraseemine pō ka wō tān kpēo jaa be a nīberε pō na wō 'yer, "N yēer, Farasee le n i, ka a Farasee nūre dōo ma. N ara naa kana a ban tōr a n 'yer, bojūu n sōo naa ika kūu pō irfō ben be."

VII A le wōn wa 'yer a nūtōnō ka a nechīre lo a Faraseemine nī a Saduseemine chara pō, ka a lōofu ḥma jiir ayi. **VIII** Saduseemine 'yer ika kūu pō irfō ba be be ε, malakası nī a nīsūr mī ba be be ε, tīche ka a Faraseemine 'lō sōon ika a jaa ben be. **IX** A gōmō pōcfu tī gar naa ka a Mosesi nee wiwiilbe bamīne na i a Faraseemine ir ara tī chūr kpēo jaa ika, "Sīn 'lō ba nyē a daba nyā chefu jie ε, tī ala wa i siε kōo bū malaka le 'yer 'yer ku wō?" **X** A nechīre wa tī gar naa, ka a dābāe kpe a sojası ba jaa nūkpēe a wō man tāa ban wa tōr a Pōol 'mel, ala le so ka wō vē a sojası suu tī faa a Pōol don be a sojası yir.

XI A tāsōo 'lōnō, a sī Soro wa ara na gbōr a Pōol tī 'yer, "Nyōo nyāa, a le fōn man a n yelmāe a ka a Jerusalem mī tī man a le ne a be a Worom tēe pō."

XII Wer na wa chaar bibio, a Juu nībe bamīne jēn guor taa na ba pō'yōo a ba māe 'yēre ika ba kō di bon jaa ε, bū nyū bon jaa ε, ka bala baa ku

a Põõl ε. **XIII** Ba gar dõõr lõjaayi na guor a guorfõ nyäna. **XIV** Ba chen a bõõrlo nïkþës ní a nïberë së, na ba tì 'yer, "Sì bin nëe ika sì kõ di bon jaa ε, ka sìn baa ku a Põõl baar ε. **XV** Põpäänyä, yñ ní a 'yer tõõrbõ nïberë yì tõ 'yer a sojası ba jaa nïkþës a wo waan a Põõl a yì suor yele kõõ bõõ a par. Sìn na var gu be a sõr põ ku wu ka waa ta a be a yì së ε."

XVI Tiche ka a Põõl arbile wõ a guorfõ nyä na wu chen be a sojası yir na wu tì 'yer ku a Põõl. **XVII** Ka a Põõl bõõl a sojası nïkþës ãsuõ na wu 'yer, "Tara a põlbile nyäna chiin a yì jaa nïkþës së wu tara na 'yer na 'yer ku wu." **XVIII** Le le wu tara a põlbile chiin a ba nïkþës së na wu tì 'yer, "A Põõl na be a põõfõ die põ le tõ bõõl ma na wu 'yer ika n tara a põlbile nyäna waan a fõ së, ka wu tara na 'yer na 'yer ku fõ." **XIX** Ka a sojası ba jaa nïkþës nyõõ a põlbile nüü tõ yin chëchës tì suor wu, "Baa le fõ bõõrõ ika fõ 'yer ku ma?"

XX A wu 'yer, "A Juu nïbe guor taa na ban suor fõ ka fun waan a Põõl a 'yer tõõrbõ së a bio ka a kaara fika ba bõõrõ naa ika ba suor wu yele kõõ bõõ a par. **XXI** Ta sõõ ε, bojõõ ba gar nïbe lõjaayi na var gu wu, ba põn 'yõõ a ba mäe ika ba kõ di bon ε, bù nyõ bon jaa ε, ka bala ba ku wu ε. Bala ben chõõr baar a põpäänyä tì chele a fõ nëe." **XXII** Ka a nïkþës bar a põlbile sõr tì kpää wu 'yer, "Taa üre wa vë ka nïre jaa bõõn ika fõ wan a n së ε."

XXIII Tì pää bõõl a wu nïberë ayi na wu 'yer ku ba, "Yì chõõr sojası kõõr ayi (200) na yì le chõõr a sojası lõjaata ní pie (70) na bõõ wiisi dofs, ní

sojası kɔɔr ayi (200) mī na bɔɔ a pāi woor ala lɔbfū ka yī chen a Sisariya a tāsɔɔ nyāna. [XXIV](#) Yī bɔ a wii ãsuač kɔ a Pɔɔl a wɔ do jāne a yī chiin wɔ vīla tī kɔ a paal níkpēe Feliksı.”

[XXV](#) A gān won seb 'lɔ nī nyā, [XXVI](#) “Maa Kulaudiyus Lisiyası le seere a gān nyāna kɔrɔ a fōu Feliksı a paal níkpēe 'yɔɔ naa, n puor fū naa. [XXVII](#) A daba nyāna le a Juu nībe nycc na ba ta ıka ba kɔ, tiche in wa bɔɔn ıka Worom nīre le wū i, n chiin naa a n sojası tī faan wū. [XXVIII](#) N ta buɔrɔ na ıka n bɔɔ a yele 'lɔ jūu ban ba bara wū ε, naa de wū chiin be a 'yer tɔɔrbɔ nīberε s̄. [XXIX](#) Naa tī nye ka i a yele i naa a ba nebināa yele le. Tiche saa le nye yele jaa won maal na wū seen kūu bū die pɔ pɔɔfū ε. [XXX](#) Le ban wa man kɔ ma ban guoro a daba nyā yele, ala le so ka n v̄ɛ ka ba tara wū a fɔɔ a le ne waan a fū s̄. N mī 'yer kɔ a bala na tuoro wū a yele ıka ba wa a fū s̄ wa 'yer a fū mī kaa.”

[XXXI](#) A sojası tun a le a ba níkpēe na 'yer na ba de a Pɔɔl a tāsɔɔ 'lōnō jaa na ba tī tān Antipatırı tēe pɔ. [XXXII](#) Wer na wa chaar, ba v̄en ka a wiir dēme tara a Pɔɔl chiine, tiche ka a gbεe dēme l̄eb wa a sojası yir. [XXXIII](#) Le ban tī ta a Sisariya tēe pɔ ba den a gān na ba kɔ a níkpēe tī de a Pɔɔl mī 'yɔɔ a wū nūu pɔ. [XXXIV](#) Ka a paal níkpēe kar a gān tī na wū suor a Pɔɔl a tēbuor won yi, won wa bɔɔn ıka a Slisıya le wū yi. [XXXV](#) Ka a níkpēe 'yer, “A bala na tuo fū a yele wa ta ala le in wō a fū 'yer.” Wū v̄en ka ba tara a Pɔɔl kpēn be a yir kpēe 'lɔ pɔ a Nāa Hērōd na dōo me tī guro wū.

XXIV

I A ber anuu puor le ka a Juu nibe boorlo níkpëe Ananias suun chen be a Sisariya ní a nibere bamine, ka a Tetulusi na i a 'yer töörö puu ba a ba 'mataa chen na tı 'yer a Pööl 'yer a níkpëe niem. **II** Ban buol a Pööl kpëen ka a Tetulusi na man a wu yele ku a Feliksı na wu 'yere, "Sı din nõc kor a fu jüu, ka a fu yë lær yelviesi ku a fu paal. **III** Jie jaa ní sör jaa po fu in níkpëvila, a si söö de fu ní nuur ayi ní pöpel. **IV** Tiche n ba buorö ika n dam fu yoo ε, yelbõ'yen tee le n buorö ika n suor jaa bälää ka fu di kanyir ku si. **V** Sı nyen a daba nyäna ka wu i gõbucorö, a Juu nibe ba jaa le wu ma to a ba jur gbötaa a wer wu jaa, na wu i a nibe bala na turo a Najareti nire 'lõnö nidiere. **VI** Na wu buorö a Nääñmin puorfö yir söö barfu, ala le so ka si nyoo wu. 5 **VIII** Föö mäe fu suor wu kaa fun nyen böö ika a ala sun 'yere döölcö wu in yelmäe." **IX** Ka a Juu nibe ba jaa na be be 'yer ika a le a Tetulusi na 'yer in yelmäe.

X A paal níkpëe kun a Pööl sör a wu 'yer, ka a Pööl 'yer, "N böön naa an i yuom yoo le fu kaa a paal nyäna, a nõmõ ma naa ka n na 'yer a n 'yer. **XI** Föö suor ban 'yer ika a ba gar ber pie ni ayi in chen be a Jerusalem ika n tı puor Nääñmin ε. **XII** Ba ãsuo jaa ba nyę ma ka n chire ni nire jaa be a Nääñmin puorfö yir ε, bıu döönö niyoo be a ba lõofu jiir ε, bıu a tée po jie jaa ε. **XIII** A anyäna

---

5 **XXIV:VI** 24:6 A gäma amine po, baa 'yoo a pöfö ayopöi ε ika,
7 Tiche ka a Worom sojası ba jaa níkpëe Lisiyası wa, na wu wa
faa wu ní kpëo yin a si nuur po.

ban 'yerε 'yō̄onō̄ ma ãsū jaa kō̄ tō̄ wiil ma a yelmā̄ ε. XIV Tiche n sō̄ naa ıka n puoro naa a Nāaŋmīn 'lō̄ a sī sāakpāmīne na dō̄ puoro naa le turo a Sō̄r 'lō̄ ban būlō a sō̄r yuo. N sō̄on de a ala a jaa, na a sō̄ le a nee na sō̄ nī a ala a jaa a Nāaŋmīn 'ye'yerbe na dō̄ seb. XV N mī tara naa a tiertō̄ bō̄'yen 'lō̄nō̄ a Nāaŋmīn 'yō̄ nūtā̄ a ba kaar ıka nisō̄n nī a putudēme na ir i vō̄e. XVI Ala le so ka n mūc̄r̄ sō̄ jaa ıka a n potier wō̄ chaar Nāaŋmīn nī a nūre niem.

XVII “N yin kor, tī naa le līeb wa a Jerusalem nī libie ıka n wa ku a nō̄n dēme tī naa mī lo bō̄er ku a Nāaŋmīn. XVIII N dō̄ pō̄l a n mā̄e baar a le ban nyε ma a Nāaŋmīn puorfū yir bechaar pō̄. Nyō̄c̄ ba dō̄ pō̄c̄ ma ε, n mī ba dō̄nō̄ damfū jaa ε. XIX Tiche a Juu nūbē bamīne na yi a Asiya paal pō̄ wa, bala mī le a ta sēe ıka ba be ka na ba 'yer a n 'yer. XX Bul a banyāna na be ka a ba wiil a yelnyīne ban nyε in maal, a le in ara a 'yer tō̄rbō̄ niem. XXI Ala ba i a 'yer bir bō̄'yen nyāna tees in 'yer kpē̄jaa a le in ara a ba niem naa 'yer, ‘A kū̄n na ir i vō̄e, naa be ara a yī niem a yīn tō̄r a n 'yer a dīna.’ ”

XXII A Feliksī na wa pā̄a bō̄on a Sō̄r yele wō̄ wel a nībē bar tī 'yer, “A Lisiyasī na i a sojasī nūkpē̄e wa wa ala le in 'yer a fu 'yer.” XXIII Wō̄ den a Pō̄ol ku a sojasī nūkpē̄e tī 'yer ıka a wō̄ ma ku wō̄ sō̄r tī sō̄ ka a Pō̄ol barmīne ma sō̄nō̄ wō̄ nī a wō̄ bō̄būrsī.

XXIV A maal ber aŋmīne jaa tiche ka a Feliksī tara a wō̄ pō̄c̄ Durusila na i a Juu nūre waan. Wō̄ tō̄n ka ba waan a Pō̄ol a wō̄ chēle a le wō̄n mana a le fō̄n na sō̄ de a Yesu Kırıſito. XXV Pō̄ol 'yer

naa a le ne wa pur yeltorsi yuor ni mae nycofu ni le a 'yer toorfu na waara. Ka a dãbãe kpe a Feliksı a wu 'yer, "Põpãanyã a seen le, chiine maa wa tara jaa in tõn buol fu." **XXVI** Wu tier man taa Poel na ku won libie, na wu ma buol a Poel jaa tõtõ ma 'yere ni wo. **XXVII** Yuom ayi na wa po Posiyusı Festus den a Feliksı jie, tiche a Feliksı na buorc ika wo pel a Juu nibe puo juu, wo bar a Poel a be a pcofu die po.

XXV

I Festus na de a wu tõmõ maal ber ata wu yin be a Sisariya chen a Jerusalem. **II** Be le a Juu nibe bcoerlo nibe re ni a ba niderbe man a 'yer ala ban tara ni, a Poel ku wo. **III** Ba soor a Festus nibijue jaa ika a le ban sooro wu a wu sooc na wu vë a ba tara a Poel waan be a Jerusalem an i ba choor ūu gu na ku a Poel a be a sör po. **IV** Ka a Festus 'yer, "A Poel ben a be a Sisariya a maa mae a kõ kor ε, tiche ka n chen a be. **V** Yi vë ka a yi nibe ramine puo ma a si 'mataa chen, ala i wu maal yeldær a yi 'yer n kaa."

VI Won wa maal a be ber aniin bui pie wu chen a Sisariya, won ti gä ir wu jänne naa a 'yer toorfu jie ti na wu 'yer ika ba waan a Poel. **VII** Ban wa waan a Poel a Juu nibe bala na yi a Jerusalem wa ara na jilõ wu ñmara jir kara dcoolo wu tiche ba maa tõ wiil a par ε. **VIII** A Poel pää 'yer, "Maa ba maal dær jaa ε, naa sooc a Juu nibe nebinää ni a Nääñmin puorfu yir ε, bui 'yer 'yerdeer 'yõo a Näkprõ Siisa ε."

IX Festus buɔrɔ naa ıka wu pəl a Juu nıbe puɔ na wu suɔr a Pɔɔl, "Fu buɔrɔ naa ıka fu do a Jerusalem ka a 'yer anyāna ban 'yer dɔɔl fu ka n tı tɔɔr a be bu?" **X** A Pɔɔl 'yer, "Põpāanyā, n ben ara a Nākpẽs Siisa 'yer tɔɔrfu jie a be an sse ıka ba tɔɔr a n 'yer. N mı ba maal yeldær jaa a Juu nıbe s̄ ε, a le a fõu māe na bɔɔn. **XI** Maa ta maal deer naa sseñ kūn kõ naa tɔɔr ıka n kpi ε. Tichẽ a 'yer anyāna a Juu nıbe na 'yer dɔɔl ma na ba ı yelmāe ε, nıre jaa ba tara sɔr na fir ma ku ba ε. Siisa s̄ le ın chen ka wu tı tɔɔr a n 'yer." **XII** Le a Festus nı a wu nıberε na wa man taabaar wu 'yer ku a Pɔɔl, "Fõu le suɔr ıka a Siisa s̄ le fõn chen, be le fõn chen."

XIII A kor bālāa ka a Nāa Agripa nı a wu yερɔɔ Bernisi wa be a Sisariya ıka ba wa puor a Níkpẽs Festus. **XIV** An ı ban jēn a be kor jūu, Festus mana naa a Pɔɔl yele kurɔ a Nāa Agripa 'yerε, "Daba kõɔ le be a pɔɔfɔ die pɔ a Feliksı na pɔɔ. **XV** A le ın chen a Jerusalem, a Juu nıbe bɔɔrlo nıberε nı a ba nıdierbe den yelyɔɔ dɔɔl wu na ba suɔr ma ıka n tɔɔr a wu 'yer ge wu.

XVI "Ka n 'yer ku ba a Worom nıbe maa tɔɔr nıre 'yer ala ı a nınyıne ban 'yer a 'yer dɔɔl ba wa ara a bala na tara nı wu a 'yer niem na wu 'yer a wu nε 'yer ε. **XVII** Ala le so ka ba pɔɔ ma a sı 'mataa wa a ka, n ba wa jēn a 'yer ε, a wer na wa chaar n jē naa na tɔɔr a 'yer naa v̄ε ka ba waan a daba. **XVIII** A bala na tara nı wu a 'yer na wa ir ara na 'yer, baa 'yer 'yer jaa na ı dær nıtāa le ın tıer ban taa 'yer ε. **XIX** Tichẽ a ba 'yer tı ı naa a ba puorfɔ yele le nı daba kõɔ na di Yesu na kpi ka a Pɔɔl 'yer ıka wu ir naa na wu ı vor.

XX Ka a yele nyā sōb ma nībir, n ba bōč ḥmīnē īn na i vīer a yele nyā ε, ala le so ka n suor wō ala i wōn buorō naa ika wō chen a Jerusalēm ka ba tū tōr a 'yer anyāna a be. **XXI** Pōol 'lō buorō naa ika a Nākpēē Siisa wō tōr a wō 'yer, n vēn a ba tara wō tū tān a le īn na bar sōr ka ba tara wō chiin a Siisa sē.”

XXII Ka a Nāa Agripa pāa 'yer kū a Festus, “Maa māe naa buorō naa ika n wō a daba mī kōkōr.” Ka a Festus 'yer, “Bio fun wōn a wō kōkōr.”

XXIII A wer na wa chaar, a Nāa Agripa nī a Bernisi wa naa ka a nībe de 'yōčfū kū ba ka ba tū kpēn be a dikpēē 'lō pō ban ma lōčōnō nī a sojası nīberē nī a tēe nīberē. Ka a Festus vē a sojası tara a Pōol waan. **XXIV** Ka a Festus 'yer, “Nāa Agripa nī a yīn bala jaa na be ka a sī sē, yī nyē a daba nyāna, a Juu nībe ba jaa 'yer a wō 'yer kū ma be a Jerusalēm nī a ka a Sisariya tāna 'yerē ika a ba sēe ka wō le chēnē go ε. **XXV** N mī ba nyē yele jaa wōn i ka a tara sōr ka sūn kū wō ε, tīchē bojūu wō suor sōr ika wō chen a Nākpēē Siisa sē, n mī na bar wōn sōr ka wō chen a Worom. **XXVI** Tīchē n ba tara a wō yele ala na sēe ka n na sēb kū a Nākpēē ε. A le jūu n waan wō naa a yī jaa niem nī a fōu Nāa Agripa niem a fō mī jūur a wō yele kaa, ka n bōč a le īn na sēb. **XXVII** Bojūu, a ba sēen ma ε, ka n na vē ka ba tara nīre ban pōo chiine naa ba wiil a yelnyinē wōn maal ε.”

XXVI

I Kaa Agripa pāa 'yer kū a Pōol, “Fu tara na sōr na 'yer a fu nēe 'yer.” Pōol tur naa a nūu tū piel mana a wō māe yele, **II** “Nāa Agripa, a i

man bōosōn ın ara a fu niem a dına naa na man a n yele ala a jaa a Juu nıbe na 'yer dōl ma. **III** Yelmāe jaa le, a fōo māe jaa bōon naa a Juu nıbe yelbinsı a jaa nı a ba nechire, a le jūn n sōor fu naa ka fo di kānyir chele ma.

IV "A Juu nıbe ba jaa bōon a le ın be a bibile daar jaa, a maa paal pō nı a ka a Jerusalēm mī. **V** Ba bō man kor na ban tōd di a le dāasie ala ı ba buorō naa. Ba bōon ma naa ın turo yele jaa ne ne ne a sı puorfū pō, naa ı a Farasee nıre. **VI** A pōpāanyā a le a Nāaŋmīn na dōt tur a nee ku a sı sāakpāmīne ka n tara a tīer jūn le so ka n 'yer be tōrō a dına. **VII** A ne tura anyāna jūn le a sun buorō pie nı ayi ı a sı tīertō fu jie, ka a na wa ı a sı mōtō nubir puoro a Nāaŋmīn mōtō nı tāsco. A fōo nāa a tīertō nyāna jūn, a Juu nıbe 'yōonō ma a 'yer. **VIII** Bo le so ka yi tīer ika Nāaŋmīn kō tōd sāi kūn ε?

IX "A maa mī dōt ḥme nyāa naa ika ın ı naa le jaa ın na tōd naa sōo a Yesu na yi a Najareti yuor. **X** Nitō le n ı be a Jerusalēm. A Juu nıbe bōorlo nubere ku man sōr ka n nyōor a Nāaŋmīn puorbo yōo naa pōo, bala wa kōrō ba n ma sōo naa. **XI** Sōo yōo jaa, n ma chen a be a ba lōofū jiir naa tī ge ge ba, naa ma fire ba 'yer 'yer dēbe tīche a maa tōd ı a le ε. A le a ba yele na dire ma a suur n ma chen a wer yuo pō tī ge ba a be.

XII "Ala jūn le a bōorlo nubere dōt ku ma a sōr ka n chiine a Damaskus. **XIII** Mōtōtuo sōo le fōo nāa, a le ın be a sōr pō, n nyen chāa na yi saaju chaar mōtō na wō jilō ma nı a bala ın lōo chiine. **XIV** Sı jaa lon tēe tīche ka n wō nıre na sōr ma nı a Heburu kōkōr, 'Sōol, Sōol bo le fu gere ma

a le? Fu wõn tuo fon tõb a dakura.' **XV** Be le n pää suur, 'Fõu ni ana, Soro?' A wõ 'yer, 'Maa le a Yesu 'lo fon gere. **XVI** Põpäanyä ir ara, n yi fo naa, naa ir fu a fon i a n tõtõnõ na fu muõlõ a ala fon nyé a dïna ni a ala iin na wiil fu. **XVII** In faa fu naa a fõu mäe nibe nuur põ, ni a bala na ba i a Juu nibe nuur põ. Maa le tõnõ fu, **XVIII** ti yuo a ba nibile na fu tõo ba yin a libe põ, waan a chää põ, na fu yin a Satan kõe põ, waan a Nääjmin së, a wõ vë a ba yelbier kõ ba ka ba mi nyé jie ni a bala na soö de ma, ka n faa ba.'

XIX "A le jüu, Nää Agripa, n ba tõr a nyefu nyä na yi a saaju ε. **XX** N den nie man kõ a Damaskus dëme, ni a Jerusalem dëme, ni a Judiya wer wõ jaa, ni a bala na ba i a Juu nibe mi. N muõl kõ ba ika ba lõeb a ba tïer, na ba lõeb wa Nääjmin së, na ba vë ka ba tõmõ wiil ika ba lõeb a ba tïer. **XXI** Ala le so a Juu nibe nyöö ma a ba puorfu yir bechaar põ buõrõ ika ba kõ ma. **XXII** Tõche Nääjmin le sõu ma wa tän a dïna, ka n be ara na man kõ nire jaa. N ba 'yer 'yer jaa ti põn a le a Nääjmin 'ye'yerbe ni a Mosesi na 'yer ika an i naa ε, **XXIII** ika a Ni-iraan na din dõoye na wõ mi i nire na de nie ir a kõu põ, na wõ man a chää 'yer kõ a wõ nibe ni a bala na ba i a Juu nibe ε."

XXIV Kana le a Põol ta ka a Festus kpe tän wõ ti 'yer, "Põol a tïer bõr fu naa, a jän yõõ vën ka fu gele."

XXV Ka a Põol 'yer, "Nikrëe Festus n ba gele ε, ala iin 'yerε iin yelmäe ni yë 'yer. **XXVI** A nää bõon a yele anyäna ala le so ka n lõb yääan bar ti 'yerε ni wõ. N soö naa ika a yele anyäna ba soöl wõ ε, bojüü a yele nyä ba i libe põ ε. **XXVII** Nää Agripa,

fū sōon a Nāaŋmūn 'ye'yerbe bū? N bōon naa ika fū sōo naa." **XXVIII** Ka a Nāa Agripa pāa suor a Pōol, "Fū tīer man tāa a dīna tēe le fūn līeb ma ka n i a Kūrisīto turo bū?" **XXIX** A Pōol 'yer, "Ka dīna tēe le bū daar kōo le yo, n sōorō naa Nāaŋmūn ika a ta i a fōu tēe ε, tī nūre jaa na chele a 'yer nyāna a dīna ka yi kaara a n kaar tī na ba taa 'yōonō yi a bōjōrsi anyāna ε."

XXX Ka a nāa vaa ir nī a wū nūberē nī a Bernisi līōn a bala wōn 'mataa jāne nī. **XXXI** Ba yin a die pō, pāa 'yerē 'yer kōrō taa na ba 'yerē, "A daba nyāna ba maal yele jaa na sēen kūu bū pōcfū ε." **XXXII** Ka a Agripa 'yer ku a Festus, "Fūn taa tōo bar a daba nyāna ala i waa ta sōr sōr ika wōn chen a Nākprēe Siisa sē ε."

XXVII

I An wa ta ika sūn chen a Itali, ba den a Pōol nī a bamīne ban pōo ku a sojası nūkprēe ban būwōlō Julius, wū i naa a nākprēe soja kpēe āsūo. **II** Sī kpēn a gboro kpēe na yi a Adıramatiyum ka wū ir an i Asiya kōkoor le wōn lana. Aristakus na i a Masedonya paal nūre na wū yi a Tesalonika pūo sī naa. **III** A wer na wa chaar, sī tān a Sidon tēe pō, ka a Julius maal a Pōol vīla na wū bar wū sōr ka wū chen a wū barmīne sē ka ba tī sōnō wū. **IV** Be le sī le yin a gboro lana a Sipurusı bojūu a sēsēbe furo na tuoro sī. **V** A le sūn wa gōo a man sālsōo Sılısiya nī a Pamfiliya kōkoor le sī wa ara nī a Mira na be a Lisiya wer pō. **VI** Be le a soja nūkprēe nyē a Aleksandiriya gboro kpēe na chiine a Itali ka wū wel sī 'yōo. **VII** A ber waa naa sūn maal a sōr pō, jaa vē ne ne ne le sī chiine ka a

wō sī tī sī tī ta a Sīnidusī tēe pō. Lē a sēsēbē na ba sōcō a sī chiine a dēdēe ε, a gboro tun sī naa a Kīrete a Salmone tēe puor. [VIII](#) A man kōkōor lē sī lana ka a wō sī tī tān a jie ban bōlō a Gboro Juvīla Ara A Jie na gbōr a Lasea tēe.

[IX](#) Sī sōōn sōō yōō a sōr pō a sēsēbē na furo jūu, ka a gboro chenfū mī kōrō dābāē bojūu Kō Galfū sōō 'lō mī po naa, ka a Pōol kpāana ba 'yērē, [X](#) "Nībē, n kāan nyē ka a dābāē be a sī chenfū pō, yelyōō na sōō naa, a gboro tuor nī a sīn māē mī." [XI](#) Tīchē a sojasī nīkpēē ba chēlē a lē a Pōol na 'yērē ε, tī sōō a lē a gboro mōnō nī lē a gboro sōō na 'yer. [XII](#) A gboro ara a jie ba sēēn ban na ara a be a cōr sōō ε, a ba yōō jaa 'yer naa ika ba po chiine, tīerē ika ban tān a Foniksī na ba ara a be. A Kīrete gboro ara a jie lē na tor a mōtōō purfū jie guba nī a nūsōō jie.

[XIII](#) Lē a sēsēbaalōō na wa furo yire a guba jie, ba tīer ika ba nyēn a lē ban bōrō, ba for a kur nēbie bara tī lana nī a gboro a Kīrete gogoro.

[XIV](#) An wa kor bālāa, ka a sēsēbē kpēē 'lō ban bōlō a mōtōō purfū jie guba sēsēbē fun yi a be wa. [XV](#) A sēsēbē tōōn a gboro a waa lē tōōnō chiine a niem ε, ka a sēsēbē pāā tara sī chiine.

[XVI](#) A lē sīn wa pā a dōdolbile āsōō ban bōlō Kawuda, a in tuo kō sī ka sīn 'mōō a gborbile.

[XVII](#) Lē a nībē na wa 'mōō a gborbile ka wū do, ba den miir lū gbeb a gborkpēē. Sī joro na dābāē ika sī taa ire wa tī mōr a Sirtisi bire pō ε, ka ba bar a kur nēbie ka a gboro pāā tōōrō. [XVIII](#) A sēsēkpēē nyā mōn sīn jaa ka wer wa chaar ka ba piel wēle a tuor lōōrō 'yōōnō a kōō pō. [XIX](#) A ber ata daar a

gboro dēme māe foro naa a gboro bomo nī a ba māe nuur lōcōrō 'yōōnō a kōō pō. **XX** Le a mōtōō nī a ḥamarbie na ba le wa nyūr ε, a ber waa naa tīche ka a sekpēē chēne ire ka a sī chāefū tīertō jie baar.

XXI A ber wa po naa tī baa di bon jaa ε, ka a Pōōl ir ara a ba sālsōō tī 'yer ku ba, "Nībe, yūn ta sōō tu a n nēe ka sī ta chēne be a be Kūrete a wōōm nyāna kōō naa pōō sī ε, ka a bonsī be wē ε. **XXII** Tīche n sōōrō yī naa, yī nyōō nyāa bojūū āssōō jaa kōō bōr ε, a gboro tēē le na wē. **XXIII** Jāa tāsōō a Nāānjmīn nyā na so ka n tōōnō a wōō tōmō tōōn a wōō malaka ka wōō wa ara a n lōōboor, **XXIV** na wōō 'yer ku ma, 'Pōōl taa joro dābāē ε, fōōn nyēn a Nāākpēē Siisa nī nībir ka wōō tōōr a fōō 'yer. Ka a bala jaa fōōn lōō chiin Nāānjmīn den a ba nyēvōr 'yōō a fōō nūū pōō.' **XXV** A le jūū yī nyōō nyāa nībe, n sōōn de Nāānjmīn ika wōōn i naa a le wōōn 'yer ku ma. **XXVI** Tīche sīn don dōōdol kōō ju ara."

XXVII A ber pie nī anaar daař, a sēsēbe chēne na mōōrō nī sī be a Adiriya man yal pōō, a tāsōō bāīn ka a bala na kaara a gboro tīer man tāā ba gburō na gogoro. **XXVIII** Ba den a bon 'lōō ban ma mana nī a kōō, man ka a man yulōōfū i gbeē kōōbaa dōōl lījēr (120). Ban wa chen bālāa ba le man kaa ka a yulōōfū le i gbeē lījaanaar nī pie (90). **XXIX** Ba joro na dābāē ika a gboro wōō tāā sī kūsūr ε, a ba wel a nebkie ala anaar na ma nyōō a gboro lob 'yōō a man pōō tī pāā sōōrō ika wēr wōō chaar fōō. **XXX** Ka a gboro dēme buōōrō sōōr ban na yi a gboro pōō jo na ba for a gborbile bar ka wōō suu a man pōō tī maala fīka a nebinyōōrsı ala le ba foro bara a niem. **XXXI** A Pōōl pāā 'yer ku a sojası nīkpēē nī

a sojası, "Yin baa vë ka a gboro dëme banyāna be a gboro pō ε, sì wé naa a le ne." [XXXII](#) Ka a sojası ɳmaa a miir 'lō na nyɔɔ a gborbile taa le ka wu lo.

[XXXIII](#) Le a wer na ıre a wa lalala, Pɔɔl suɔr ba jaa na wu 'yer ku ba, "Yi di a bõdiir bojūu ber pie ní anaar ní nyã yin jẽn baal na yaa di bon jaa ε.

[XXXIV](#) Põpānyā, n suɔrɔ yi naa ıka yi di a bõdiir na yi tara kpẽɔ, a yi ãsúɔ jaa jukɔɔlbir kõ vúɔ a wu ju pō ε." [XXXV](#) A anyāna le wu 'yer baar tì na wu de a paanõɔ amine puor Nāaŋmìn yāan a ba jaa niem, tì pää ɳmaa na wu ɔɔrɔ. [XXXVI](#) Ka a 'yɔɔ ba jaa ãkpẽɛ ka a ba māe di a bõdiir amine.

[XXXVII](#) A sun bala na be a gboro pō i naa nibe kɔɔr ayi dɔɔl lijaata ní pie ní ayuɔb (276). [XXXVIII](#) Le ban wa di tì baar, ba wel a bõdiir ala na che lob 'yɔɔ a man pō tiche ka a gboro i dëfere.

[XXXIX](#) Le a wer na wa chaar, baa bõɔ a jie ban be ε, tiche na ba nyε a jie na gɔr ka a bire be be a ba buɔrɔ ıka ala i ba tõɔ naa a ba tì ara.

[XL](#) Ba ɳman a mibe ala na nyɔɔr a nebinycɔrsı ala bar, na ba mì le for a vuulsi ala na ma dene a gboro tì pää yer a fɔbaa bar a gboro niem ka a sesebé pää tɔɔrɔ ba chiine a bire pō. [XLI](#) Tiche ka a gboro tì tɔ a bire na duo a jie ãsúɔ, ka a gboro niem mor wu jaa na wu kõ tõɔ chen ε. Ka a kɔsebe ɳmiere a gboro pää wele. [XLII](#) Ka a sojası i nebõ'yen buɔrɔ ıka ba ku a bala ban pɔɔ ka a ãsúɔ jaa taa dũu yi jo ε. [XLIII](#) Tiche a sojası níkpẽɛ na buɔrɔ ıka wu faa a Pɔɔl jũu, waa sɔɔ ıka ba i a le ε. Wu 'yɔɔ naa a bala na bõɔ a dũufu ka ba ɔɔ lo a kõ pō de nie dũu do a gogoro ju.

[XLIV](#) Ka a bala na che mì nyɔɔr a gboro daar bii

a gboro da'melə ala, nítõnõ le ba ı ka ba ãsuo tı jaa do a gogoro ju ka yele ba tara ba ε.

XXVIII

I Sı jaa na wa do baar, ba 'yer ıka a dõdol yuor din Malta. **II** A nibe bala na be a be maal sín vila, ba gbɔɔn būu na ba buɔl sı a sı tı uoro, bojūu saa le waara ka ɔɔr kuro. **III** Ka a Pɔɔl mı vaar delsi wa 'yɔɔnõ a būu pɔ, ka a dõpān na be a delsi pɔ, a būu tol kpe ka wɔ yi dõ a Pɔɔl nūu mar taale. **IV** Le a gogoro dëme bala na wa nyε a le a waa na mar a Pɔɔl nūu pɔ jɔjɔlɔ, ka ba 'yere kuro taa, "A daba nyāna na in níkuro, a man na ba di wɔ gba ε, tiche yeltorsi kɔ sɔɔ ka wɔ be be ε." **V** Tiche ka a Pɔɔl mır a waa 'yɔɔ a būu pɔ tı yele jaa ba tara wɔ ε. **VI** A nibe tier man tää a nūu na mɔr wɔ naa bıı a wɔ vaa lo kpi. Tiche ban chel lëeɛs wa faa ka a yele jaa ba ıre ε, ba lıeb a ba tier 'yere kuro taa, "Nymun le wɔ ı."

VII A dõdol 'lo níkpëe ban buɔlɔ Pubilusı tara na jie na gbür a be a wɔ de sı sāan, na wɔ ku sı bɔ̄diir ber ata. **VIII** A Pubilusı sāa bıere na gã, ãgān tol nı masumõ le wɔ nyıere. Pɔɔl kpëñ tı nyε wɔ, wɔn wa suɔr Nāaŋmın baar wɔ dɔɔl wɔ naa nūu sāa wɔ. **IX** Le a anyāna na wa ı, baalsı bala jaa na be a jie 'lo mı wa naa ka Pɔɔl sāa ba jaa baalsı. **X** Ba den 'yɔɔfu ku sı sɔɔ jaa pɔ, a le sıñ wa choɔr na yi, ba ku sun bon jaa sıñ na buɔrɔ.

XI Sı maal a be ȳmersı ata tı na sı le kpe a gboro ãsuo na ara a be a sāε. A gboro yin Aleksandiriya na wɔ tara ȳmın yıbe Kasıtor nı Poluksı. **XII** Sı tı ara naa Sırakusı maal ber ata a be. **XIII** Be le a

gboro yin sì tān a be a Wuregiyum. Wer na wa chaar ka a i a guba jie ssesēbe furo naa, a ber ayi daaar ka sì ta a be Puteyoli na sì suu a be. **XIV** Be le sì pōo a Nāaŋmìn puorbo bamīne ka ba buol sì ka sì tì maal daa gbul a ba së. Le le a i tì sì pāa wa ta a Worom. **XV** A Nāaŋmìn puorbo na be a Worom na wa wō ika sì waara naa, ba yin tuor sì tì ta Apiyusı Daa pō na ba pōo sì a Sāanba Kpeſu Jiir Ata. A le a Pōol na wa nyę a nibe banyāna wu puor Nāaŋmìn yāan ka a 'yōo wu ākpēc. **XVI** Le sìn wa ta a Worom, ba sōo naa ka a Pōol kpierē a wu yō tiche ka a soja kaara wu.

XVII Pōol na wa maal ber ata, wu buol naa a Juu nibe nīdierbe lōo taa. Le ban wa duo ka wu 'yer kū ba, "N yeeer, n gba na ba maal yele jaa bōr a sì nibe së ε, bii 'mab a sì sāakpāmīne yel-ırsı ε, tì ba nyōo ma naa be a Jerusalēm na ba kū a Worom nibe. **XVIII** Ba chēpēn a yele faa na ba ta buorō ika ba bar ma bojūu n ba maal yele jaa na seen kūu ε. **XIX** Tiche ka a Juu nibe na ba sōo ε, ka n faa tì suor sōr ka ba chiin ma a Nākpēe Siisa së. A ba i n tara na yele kōo na de dōol a n nibe ε. **XX** A le jūu le so ka n buorō ika n nyę yi naa 'yer yi. Bojūu a Isıral nibe tıertöfū jie jūu le ba gbar ma nī a bōjorsı anyāna." **XXI** Ka ba 'yer, "Saa nyę gān jaa yi a Judiya dēme së ε, ka a sì yeeer bala mī na yi a be wa ba 'yer a fo 'yerdeer jaa kū sì ε. **XXII** Tiche sìn buorō naa ika sì bōo a le fun nyōo, bojūu sì bōon naa ika jie jaa nibe 'laar naa a yele nyāna."

XXIII Ba 'yōon bùbir ban le wa a Pōol së, a bùbir na wa vīε ba wan yōo jaa a be wōn kpierē. An yi

a bibio tī tān a jāanuōr na wō mana a Nāaŋmīn nāalōo kōrō ba, na wō de a Mosesi nēe nī le a Nāaŋmīn 'yē'yērbē na seb buōrō ika wō līeb a ba tīer ka ba sōo a Yesu. **XXIV** Bamīne līeb ba tīer a le wōn 'yer, tīche ka a bamīne ba sōo de ε. **XXV** Ba chīre nī taa na ba piel yire le a Pōol na wa 'yer a wō 'yer baaraa na wō 'yer, "A Nāaŋmīn Sīε 'yer yelmāe kō a yī sāakpāmīne a le wōn de a wō 'ye'yere Isaiya nēe **XXVI** 'yer, 'Chen a nībe banyāna sē tī 'yer kō ba, "Yīn wōn lēes tī yī kō wa bōo a par ε, yīn fur nībir 'yōo tī yī kō wa nyē bon jaa ε." **XXVII** Bojūu a nībe banyāna nyān kpēmē naa, baa wōnō ε, ba ma ūun a ba nībie, ka le ba le ε, ban taa nyēn naa ba nībie na ba wōn a ba tobo bōo a par na ba līeb wa a n sē ka n sāa ba.' (*Isaiya 6:9*) **XXVIII** A le jūu, n buōrō naa ika yī bōo ika a Nāaŋmīn den a wō faafū 'yer tī kō a bala na ba i a Juu nībe ε na chele naa." 6

XXX Pōol yab a yir 'lō pō wōn kpīere yuom ayi, tī ma de nūrē jaa na ma wa a wō sē. **XXIX** Yele jaa ba ḥmaa wō sōr ε, ka wō 'lara na wō mōclō a Nāaŋmīn nāalōo 'yer na wo wile ba nī a sī Soro Yesu Kırıṣito 'yer.

---

6 **XXVIII:XXVIII** 28:28 A gāma amīne pō, baa 'yōo a pōfō ljēr nī piefor bir ε ika, 29 Ba chīre nī taa na ba piel yire le a Pōol na wa 'yer a wō 'yer baaraa na wō 'yer.

**A Nāaŋmūn Nətur Oaalaā Gān, Burfuɔr
Birifor, Southern: A Nāaŋmūn Nətur Oaalaā Gān,
Burfuɔr New Testament**

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Birifor, Southern

Contributor: Aramaic Bible Translation, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

97b1f1fe-19fd-52d9-9481-ad2a6ade2772